

**Билтен праксе Европског суда за људска права и Суда
правде Европске уније у материји азила
за период: 01.07.2025 - 31.12.2025.**

Пракса Европског суда за људска права

Члан 2 (право на живот)

1. Назив случаја: *F.M.* и други против Грчке

Ознака предмета: 17622/21

Датум доношења пресуде: 14. октобар 2025.

Чињенице случаја: Подносиоци представке су два држављанина Авганистана и два држављанина Ирака, чији су блиски сродници страдали у поморском инциденту који се, према њиховим наводима, догодио 16. марта 2018. године у близини обале грчког острва Агафониси. У наведеном догађају потонуо је брод којим су мигранти покушавали да стигну до грчке територије. Подносиоци представке који су се налазили на броду у тренутку несреће су преживели, док су њихови сродници изгубили живот. Они наводе да су њихови животи били непосредно угрожени услед поступања и/или пропуштања надлежних државних органа, а посебно припадника обалске страже, током догађаја који су се догодили пре него што је брод потонуо али и у току самог инцидента. Подносиоци представке су истакли да надлежни органи нису предузели адекватне мере ради заштите живота лица која су се налазила на пловилу, што је довело до трагичних последица.

Став ЕСЉП: ЕСЉП је спровео анализу процесног и материјалног аспекта члана 2. У погледу процесног аспекта, Суд је закључио да држава није испунила своју обавезу да спроведе делотворну, независну и темељну истрагу о смрти лица која су настрадала приликом потапања брода. ЕСЉП је утврдио да истраге спроведене у конкретном случају нису испуниле стандарде, будући да су их водили органи институционално и хијерархијски повезани са лицима чија је одговорност била предмет испитивања, што је довело у питање њихову стварну независност. Суд је посебно указао на озбиљне пропусте у прикупљању и оцени доказа, укључујући судско-медицинску документацију и друге доказе од значаја за утврђивање времена и околности бродолома, што је онемогућило поуздано утврђивање чињеница и лишило истрагу потребне делотворности. У погледу материјалног аспекта, Суд је

истакао да су надлежни органи, већ у раним јутарњим часовима 16. марта 2018. године, располагали довољним информацијама на основу којих су знали или су морали знати да постоји стварни и непосредни ризик по живот лица која су се налазила на броду. ЕСЉП је оценио да, упркос том сазнању, надлежни органи нису адекватно проценили степен опасности, већ су услед погрешне процене, недовољно пажљивог планирања и неадекватног спровођења операције трагања и спасавања, као и прераног окончања истраге, пропустили да реагују на начин који је одговарао јасним индицијама да су људски животи били изложени опасности. Полазећи од тога да државни органи нису предузели све мере које су им биле разумно доступне ради заштите живота, као и да нису обезбедили делотворну истрагу о смртном исходу, ЕСЉП је закључио да у конкретном случају дошло до повреде члана 2, како у његовом процесном, тако и у његовом материјалном аспекту.

Образложење: У погледу примене члана 2. Конвенције у предметима који се односе на смртне исходе у контексту поморских операција трагања и спасавања, Суд се ослонио на стандарде утврђене у пресуди [*Safi и други против Грчке*](#), у којој је наглашено да овај члан намеће државама позитивне обавезе да предузму све разумно доступне мере ради заштите живота лица под својом јурисдикцијом, као и да обезбеде делотворну истрагу у случајевима када дође до губитка живота у околностима које могу довести до одговорности државе. У том контексту, Суд је подсетио да процесни аспект члана 2. захтева спровођење истраге која може да расветли околности смртог исхода и омогући утврђивање одговорности. Делотворност такве истраге цени се на основу више међусобно повезаних параметара, а нарочито адекватности предузетих истражних мера, благовремености поступања надлежних органа, могућности учешћа блиских сродника преминулог у поступку, као и независности истраге у целини. Суд је при томе истакао да, у складу са стандардима утврђеним у пресуди [*Armani Da Silva против Уједињеног Краљевства*](#), независност не подразумева искључиво формално одсуство хијерархијских или институционалних веза између органа који спроводе истрагу и лица на која се она односи, већ захтева постојање стварне и конкретне независности у свим фазама поступка. У вези са материјалним аспектом члана 2. Конвенције, ЕСЉП је подсетио да се утврђивање чињеница врши применом стандарда доказивања „ван сваке разумне сумње“, који може бити испуњен на основу скупа индиција или необорених претпоставки које су довољно озбиљне, прецизне и међусобно сагласне. У ситуацијама у којима постоје супротстављене верзије чињеница, Суд усваја оне закључке који су, по његовој оцени,

поткрепљени слободном оценом целокупног доказног материјала, укључујући закључке који произилазе из утврђених чињеница и навода странака, у складу са пресудом [B.G. и други против Француске](#).

Линк: [F.M. и други против Грчке](#)

Члан 3 (забрана мучења), члан 13 (право на делотворни правни лек)

2. Назив случаја: Y.K. против Хрватске

Ознака предмета: 38776/21

Датум доношења пресуде: 17. јул 2025.

Чињенице случаја: Подносилац представке је турски држављанин курдског порекла, који је навео да је у Турској био изложен мучењу због његовог политичког активизма, те да је због тога напустио земљу. Дана 16. фебруара 2021. године илегално је ушао у Хрватску из Србије, а наредног дана је ухапшен у Загребу. Истог дана надлежни органи су донели одлуку о његовом удаљењу из Хрватске и забрани поновног уласка у Европски економски простор у трајању од једне године, након чега је смештен у Прихватни центар за странце у Жежеву. Током боравака подносиоца представке у Прихватном центру, 5. марта 2021. године полицијски службеник га је, уз присуство тумача, испитао у одсуству адвоката. Према наводима Владе, подносилац представке је изјавио да жели да напусти Хрватску и оде у трећу земљу, што је потврдио и писаном изјавом. Према писаној изјави, навео је да жели да отпутује у Грчку, и да не жели повратак у Турску. Касније истог дана подносиоцу представке је утврђена инфекција вирусом COVID-19, због чега је његов боравак у Центру продужен ради самоизолације. У наредним данима адвокат подносиоца представке је у више наврата обавештавао надлежне органе да подносилац представке жели да поднесе захтев за међународну заштиту у Хрватској и захтевао да му се то омогући у присуству адвоката и тумача, као и да му се достави одлука о протеривању. Надлежни органи су одговорили да подносилац представке има могућност да лично изрази намеру да тражи међународну заштиту, али да то није могуће проверити током периода изолације услед епидемиолошких мера. Подносиоцу представке је 25. марта уручена одлука о враћању. Представници Владе су истакли да је подносилац самостално напустио Хрватску без пратње полиције. Подносилац представке је тврдио да му у пракси није био омогућен приступ поступку међународне заштите нити контакт са адвокатом, као и да су га представници полиције у

цивилу пратили до изласка аутобуса из Хрватске.

Став ЕСЉП: Суд је утврдио да су хрватске власти биле упознате са намером подносиоца представке да затражи међународну заштиту, као и са његовим наводима о политичком прогону и ризику по живот у случају повратка у Турску. Истовремено, Суд је закључио да одлазак подносиоца представке из Хрватске није био добровољан, будући да су власти искористиле његову рањиву позицију у притвору и чињеницу да му је након једине посете адвоката био ускраћен даљи контакт. Суд је поновио да држава која удаљава тражиоца азила у трећу земљу без разматрања захтева по меритуму има обавезу да, по службеној дужности и на основу ажурних и релевантних информација, темељно испита да ли ће то лице у тој трећој земљи имати приступ делотворном и адекватном поступку азила који пружа заштиту од директног или такозваног „ланчаног“ враћања. Примењујући те стандарде, Суд је утврдио да подносилац представке није имао приступ поступку међународне заштите у Хрватској и да је упућен у Северну Македонију без одговарајуће процене да ли је реч о безбедној трећој земљи за њега и да ли у њој постоји доступан и функционалан систем азила. Стога је Суд утврдио повреду процесног аспекта члана 3. Конвенције. Имајући у виду овај налаз, Суд је оценио да није неопходно посебно разматрати наводну повреду материјалног аспекта члана 3. у погледу начина поступања власти према подносиоцу представке.

У односу на члан 13. ЕКЉП у вези са чланом 3, Суд је нагласио да у предметима удаљења са територије лица која се позивају на ризик од поступања супротног члану 3. делотворно правно средство мора имати аутоматско суспензивно дејство. Примењујући тај стандард, Суд је утврдио да правни лекови на које се Влада позивала нису могли да обезбеде суспензију удаљења, као и да подносилац представке, у околностима у којима му је био ускраћен приступ адвокату, није могао делотворно да покрене било какав поступак ради његовог оспоравања. Сходно томе, Суд је утврдио повреду члана 13. ЕКЉП у вези са чланом 3.

Коначно, у односу на члан 34. Конвенције, подносилац представке је тврдио да су хрватске власти спречавањем контакта са адвокатом ометале његово право на делотворно обраћање Суду, јер није могао да покрене домаће поступке, нити да затражи привремену меру од ЕСЉП. Међутим, Суд је оценио да је ова притужба тесно повезана са већ размотреним питањима у оквиру члана 3. и члана 13, те је закључио да нема потребе да о притужби по члану 34. Конвенције посебно одлучује.

Образложење: У погледу члана 3. ЕКЉП, Суд је најпре испитао да

ли је подносилац представке надлежним органима изнео своје страхове у вези са ризиком од директног или посредног враћања у Турску, чиме би била активирана обавеза државе да не удаљи тражиоца азила уколико би такво удаљење довело до излагања поступању супротном члану 3, у складу са [О.М. и D.S. против Украјине](#). Суд је додатно указао да пракса не предвиђа строгу форму захтева за азил, већ да је довољно да се намера изрази на начин који је разумно јасан, што произлази из приступа заузетог у пресуди [N.D. и N.T. против Шпаније](#). У контексту оцене „добровољности“, Суд је применио критеријум према којем одрицање од права мора бити дато слободно и недвосмислено, ослањајући се на стандарде из пресуде [Murtazaliyeva против Русије](#). При томе је указао да домаћи органи нису у довољној мери узели у обзир чињеницу да је подносилац представке био лишен слободе, да му је био ускраћен приступ адвокату, као и могући утицај поступања полицијских службеника на његове изјаве, у складу са [M.S. против Белгије](#). Кључни материјални стандарди у вези са удаљењем тражилаца азила у трећу земљу без разматрања захтева по меритуму преузети су из пресуде [Ilias и Ahmed против Мађарске](#). Према том приступу, држава која удаљава лице у трећу земљу одговорна је и дужна је да, по службеној дужности, испита да ли ће у тој земљи постојати приступ делотворном и адекватном поступку азила. Суд је нагласио да се ова процена мора бити заснована на релевантним и ажурним информацијама и да држава не може полазити од пукe претпоставке да ће трећа земља применити стандарде заштите, већ мора утврдити како систем азила функционише у пракси. Суд је истакао и да чињеница да је Северна Македонија уговорница Конвенције не ослобађа државу обавезе спровођења такве анализе, што је потврђено у предметима [Sherov и други против Пољске](#) и [О.М. и D.S. против Украјине](#). Суд је такође подсетио да у предметима удаљења у којима подносилац указује на ризик поступања супротног члану 3, делотворно правно средство мора обезбедити заштиту која је практична и ефективна, а не само формална. То подразумева и постојање правног лека са аутоматским суспензивним дејством, у складу са стандардима утврђеним у пресудама [De Souza Ribeiro против Француске](#) и [D.A. и други против Пољске](#).

На крају, у погледу члана 34. Конвенције, Суд је применио процесни приступ развијен у предмету [Centre for Legal Resources y име Valentin Câmporeanu против Румуније](#), према којем није неопходно посебно одлучивати о притужби уколико су суштинска правна питања која она покреће већ у довољној мери размотрена у оквиру других основа.

Линк: [У.К. против Хрватске](#)

3. Назив случаја: *В.Ф.* против Грчке

Ознака предмета: 59816/13

Датум доношења пресуде: 14. октобар 2025.

Чињенице случаја: Подносилац представке је држављанин Ирана који је 1. августа 2012. године незаконито ушао у Грчку и истог дана поднео захтев за азил, позивајући се на своју сексуалну оријентацију и верска уверења. По уласку у земљу ухапшен је и смештен у административни притвор, након чега је донета одлука о његовом притварању и депортацији. Након што је 26. октобра 2012. године добио потврду о статусу тражиоца азила и био пуштен на слободу, подносилац представке се није појавио на заказаном интервјуу, због чега су надлежни органи у децембру 2012. године обуставили поступак по његовом захтеву за азил и поново донели одлуку о депортацији, након чега је ухапшен у Атини. Он је уложио правна средства ради наставка поступка по захтеву за азил и оспорио законитост притвора, наводећи да не постоји ризик од бекства и да услови притвора озбиљно угрожавају његово здравље. Подносилац представке је 7. августа 2013. године поднео нови захтев за азил, уз који је доставио потврду о крштењу у баптистичкој цркви у Атини и медицинску документацију о бронхијалној астми, након чега је одлука о депортацији привремено суспендована. Током боравка у притвору у полицијској станици Колонос, од 7. јула до 24. септембра 2013. године, више пута је безуспешно пред Управним судом у Атини оспоравао законитост притвора и услове задржавања, указујући на пренатрпаност, задимљеност и недостатак адекватне медицинске неге. Дана 24. септембра 2013. године пуштен је из притвора, а 15. октобра 2013. године му је одобрен статус избеглице.

Став ЕСЉП: Суд је најпре утврдио да је дошло до повреде члана 3. ЕКЉП, закључивши да су услови притвора подносиоца представке у полицијској станици Колонос представљали нечовечно и понижавајуће поступање. Суд је одбацио приговор Владе о неисцрпљености домаћих правних лекова, истичући да тужба за накнаду штете не представља делотворно средство за странце у административном притвору ради удаљења, као и да је подносилац представке кроз више приговора упознао домаће судове са условима притвора. Суд је подсетио на своју устаљену праксу да су полицијске станице у Грчкој, по својој природи, неподобне за дуготрајно задржавање, те је нагласио да је

подносилац представке био притворен у таквом објекту у трајању од два месеца и осамнаест дана. Имајући у виду дужину притвора и недостатак одговарајућих услова, као и чињеницу да Влада није понудила релевантне аргументе који би оправдали другачији закључак, Суд је утврдио да је праг озбиљности из члана 3 Конвенције био достигнут.

У наставку, Суд је утврдио повреду члана 13. Конвенције у вези са чланом 3, закључивши да подносилац представке није располагао делотворним правним средством за оспоравање услова свог притвора. Иако је домаће право формално предвиђало могућност подношења приговора против притвора, Суд је оценио да тај правни лек у пракси није био ефикасан, јер домаћи судови нису спровели суштинску и делотворну контролу притужби подносиоца представке, већ су његове детаљне и документоване наводе о здравственом стању и условима притвора одбацили уз формалистичко и недовољно образложење.

Суд је закључио да није дошло до повреде члана 5. став 1. ЕКЉП, јер је притвор подносиоца представке током целокупног трајања имао јасан правни основ и био уско повезан са легитимним циљевима, најпре извршењем одлуке о удаљењу, а потом обезбеђивањем ефикасног разматрања новог захтева за азил. Суд је оценио да су надлежни органи поступали у доброј вери и са дужном пажњом, те да трајање притвора од два месеца и осамнаест дана није било прекомерно. Иако су услови притвора били супротни члану 3. Конвенције, Суд је сматрао да те околности саме по себи, нису биле довољне да притвор учине произвољним.

Коначно, у погледу притужбе по члану 5. став 4. ЕКЉП, Суд је закључио да нема потребе да о њој посебно одлучује.

Образложење: У погледу члана 3. Конвенције, Суд је подсетио на стандарде развијене у предметима који се односе на притвор у полицијским станицама у Грчкој, попут пресуде [Н.Т. против Немачке и Грчке](#), у којој је утврђено да су такви објекти, по својој природи, неподобни за дуготрајно задржавање. Суд је нагласио да се оцена повреде члана 3. врши у светлу свих околности, посебно трајања притвора, материјалних услова и њиховог утицаја на физичко и психичко здравље притвореника, те да притвор подносиоца представке у трајању од два месеца и осамнаест дана у полицијској станици, која није опремљена за продужени боравак, достиже праг који доводи до кршења члана 3. ЕКЉП.

У односу на члан 13. Конвенције у вези са чланом 3, Суд је указао да постојање основане тврдње о повреди члана 3. активира обавезу

државе да обезбеди делотворно правно средство. У том контексту, Суд је, ослањајући се на пресуде [Herman и Serazadishvili против Грчке](#) и [MD против Грчке](#), нагласио да делотворно правно средство у поступцима административног притвора мора омогућити судовима да суштински испитају све релевантне аспекте притвора, укључујући конкретне наводе о здравственом стању и условима задржавања, као и да имају овлашћење да укину притвор или наложе примену мање рестриктивних мера.

Када је реч о члану 5. став 1. ЕКЉП, Суд је истакао да притвор ради депортације не мора бити оправдан спречавањем бекства или извршења кривичног дела, како је утврђено у пресуди [Chahal против Уједињеног Краљевства](#). Међутим, такав притвор, да би био у складу са Конвенцијом, мора бити спроведен у доброј вери, уско повезан са циљем и ограничен на период који не прелази разумно потребно време, у складу са ставовима из пресуде [Saadi против Уједињеног Краљевства](#), уз услов да удаљење представља реалну перспективу, како је наглашено у предмету [Mikolenko против Естоније](#).

На крају, у погледу члана 5. став 4. ЕКЉП, Суд се ослонио на приступ из предмета [Centre for Legal Resources у име Valentin Câmpreanu против Румуније](#), и оценио да су кључна правна питања већ размотрена у оквиру анализе по члану 13. у вези са чланом 3, те да није било потребе да се о овој притужби посебно изјашњава.

Линк: [B.F. против Грчке](#)

4. Назив случаја: R.G. против Швајцарске

Ознака предмета: 30036/22

Датум доношења пресуде: 23. октобар 2025.

Чињенице случаја: Подносилац представке је држављанин Русије чеченског етничког порекла, рођен 1992. године у Чеченији, где је и живео пре доласка у Швајцарску. Његова мајка је у Швајцарској добила статус избеглице, након чега је и подносилац представке поднео захтев за азил. Надлежни швајцарски органи су тај захтев одбили, оцењујући да његови наводи нису били довољно уверљиви, те су донели одлуку о његовом удаљењу из земље. Подносилац представке је пред ЕСЉП тврдио да би његово враћање у Русију, односно Чеченију, представљало повреду ЕКЉП.

Став ЕСЉП: Полазећи од своје устаљене праксе у предметима који се односе на удаљење лица пореклом из Северног Кавказа, Суд је нагласио да општа ситуација у Русији, укључујући и Чеченију, сама

по себи не спречава сва удаљења, те да је одлучујуће постојање конкретних и доказаних индивидуалних околности. Примењујући принцип *ex nunc* оцене, Суд је утврдио да су швајцарске власти спровеле детаљну, индивидуализовану и ажурну процену навода подносиоца представке, те да су његове тврдње о политичком прогону и ризику по живот биле опсежно испитане и оцењене као недовољно поткрепљене и противречне. Суд је посебно истакао да чињеница да је мајци подносиоца представке одобрен азил не може сама по себи довести до закључка о постојању индивидуалног ризика за подносиоца, нити заменити обавезу доказивања сопствених навода. Суд је даље утврдио да не постоје уверљиви докази да је подносилац представке лице од интереса за руске власти, нити да би по повратку био изложен кривичном гоњењу, притвору или принудном регрутовању, као и да не постоји обавеза његовог враћања у исту област. Имајући у виду да су домаћи органи испунили своје процесне обавезе по члану 3. Конвенције и да из расположивог материјала не произлази постојање стварног и индивидуалног ризика од поступања супротног ЕКЉП, Суд је закључио да удаљење подносиоца представке у Русију не би довело до повреде члана 3. ЕКЉП.

Образложење: Суд је указао да је у последњим годинама разматрао више предмета који се односе на удаљење лица пореклом из региона Северног Кавказа у Русију, у којима су подносиоци истицали индивидуалне ризике од прогона. Ослањајући се на своју устаљену праксу, Суд је подсетио да је у већини предмета у којима је утврђена повреда члана 3 Конвенције разлог за такав закључак био пропуст државе да спроведе индивидуализовану и *ex nunc* процену конкретних навода о стварном ризику, како је наглашено у предметима [S. против Француске](#), [R. против Француске](#) и [K.I. против Француске](#). Насупрот томе, када је таква процена била спроведена, Суд није доводио у питање њен исход, већ је притужбе одбацивао као очигледно неосноване, као у предметима [U. против Француске](#), [V. против Француске](#) и [I.A. против Белгије](#). Суд је даље подсетио да, упркос извештајима о повредама људских права у Русији и региону Северног Кавказа, општа ситуација не искључује сва удаљења у ту земљу, те да лица чеченског порекла не представљају по себи рањиву групу систематски изложеном поступању супротно члану 3, како је утврђено у предмету [R. против Француске](#). Полазећи од ових начела, Суд је испитао да ли су у конкретном случају постојали озбиљни разлози за уверење да би подносилац представке, у светлу својих индивидуалних околности, био изложен стварном ризику поступања супротно члану 3. Конвенције, у складу са стандардима

из пресуде [*Khasanov и Rakhmanov против Русије*](#). Суд је истакао да је терет изношења релевантних чињеница и доказа на подносиоцу представке и закључио да његови наводи нису били довољно поткрепљени објективним доказима.

На крају, у односу на притужбу по члану 13. Конвенције, Суд је применио процесни приступ развијен у предмету [*Centre for Legal Resources у име Valentin Câmpeanu против Румуније*](#), оценивши да су суштинска правна питања која та притужба покреће већ била обухваћена анализом по члану 3, те да није било потребе за њеним засебним разматрањем.

Линк: [R.G. против Швајцарске](#)

5. Назив случаја: *N.R.* против Турске

Ознака предмета: 5137/19

Датум доношења пресуде: 23. октобар 2025.

Чињенице случаја: Подносилац представке је држављанин Таџикистана који је напустио земљу порекла због страха од прогона на верској основи, услед своје припадности покрету *Tablighi Jamaat*, који је у Таџикистану забрањен. У Турску је законито ушао 16. маја 2014. године, где му је током неколико година био одобрен боравак. Током 2018. године извршен је претрес његовог стана, на основу навода да је телефонска линија повезана са ISIS-ом била регистрована на његовој адреси, након чега му је укинута боравишна дозвола. Дана 2. јануара 2019. године донета је одлука о његовом враћању у Таџикистан, али је извршење депортације привремено обустављено након што је подносилац представке изразио страх од прогона и поднео захтев за међународну заштиту. Он је навео да је побожни муслиман и припадник ненасилне исламске верске организације, те да је због припадности тој организацији био лишен слободе у Таџикистану у периоду од 2009. до 2013. године, током којег је био изложен мучењу, након чега је напустио земљу и дошао у Турску. Његов захтев за азил је 23. маја 2019. године одбијен као неуверљив, уз образложење да своје наводе није поткрепио довољним и поузданим доказима. Подносилац представке је потом покренуо поступак пред Уставним судом Турске, а након тога и поднео представку ЕСЉП, уз захтев за одређивање привремене мере ради обуставе депортације. У јулу 2019. године надлежни суд је поништио одлуку о депортацији, након што је јавни тужилац обуставио кривичну истрагу услед недостатка доказа. Међутим, на основу накнадних навода таџикистанских власти да је подносилац представке повезан са

терористичким кривичним делом, 30. децембра 2021. године донета је нова одлука о депортацији и одређен му је административни притвор. У јуну 2022. године Управни суд у Истанбулу поништио је и ту одлуку, утврдивши да у списима предмета не постоје докази који би указивали да подносилац представке представља претњу јавном поретку и безбедности, као ни да се против њега води кривични поступак. Он је након тога покренуо поступак за одобрење хуманитарне боравишне дозволе. Према последњим доступним информацијама, подносилац представке се налази на слободи, борави у Истанбулу и чека исход поступка по захтеву за одобрење хуманитарне боравишне дозволе. У представи поднетој ЕСЉП он је навео да би његовим враћањем у Таџикистан био изложен поступању супротно члану 3, као и да одлуке о депортацији нису праћене делотворним правним средством, супротно члану 13. Конвенције.

Став ЕСЉП: Суд је најпре указао да лице не може задржати статус „жртве“ у смислу члана 34. Конвенције уколико одлука о удаљењу више нема правно дејство, односно ако је поништена одлукама домаћих судова. Полазећи од чињенице да су одлуке о депортацији подносиоца представке у Таџикистан поништене, Суд је закључио да он више не може сматрати да је жртва повреде члана 3, те је овај део представке одбацио. Истовремено, Суд је нагласио да такав закључак не искључује могућност будућег испитивања уколико би била донета нова одлука о депортацији, нити спречава подносиоца да се поново обрати Суду у светлу нових околности.

У односу на члан 13. Конвенције, Суд је истакао да губитак статуса жртве у погледу материјалне повреде не искључује аутоматски обавезу државе да обезбеди делотворно правно средство у периоду када је удаљење непосредно претило. Суд је утврдио да су наводи подносиоца представке о ризику поступања супротног члану 3. били довољно утемељени да представљају „основану тврдњу“, имајући у виду ранију праксу Суда у предметима који се односе на лица тражена од стране таџикистанских власти због верских или политичких разлога. Полазећи од тога да делотворно правно средство у предметима удаљења мора омогућити независно и темељно испитивање ризика, као и имати аутоматско суспензивно дејство, Суд је утврдио да у релевантном периоду такво средство није било доступно подносиоцу представке. Суд је посебно нагласио да поступци пред управним судовима нису имали суспензивно дејство, као и да захтев за привремену меру пред Уставним судом није могао надоместити тај недостатак, будући да није обезбеђивао аутоматску заштиту од удаљења нити је довео до суштинског испитивања навода подносиоца. Иако је Суд узео у

обзир накнадне позитивне измене у домаћем праву којима је обновљено аутоматско суспензивно дејство жалбе, закључио је да те измене не могу ретроактивно отклонити повреду насталу у време када је подносилац представке био изложен реалној претњи удаљења. Стога је Суд утврдио да је у конкретном случају дошло до повреде члана 13. Конвенције.

Образложење: У погледу примене члана 3. у контексту удаљења странаца, Суд је применио стандарде из пресуда [*Babajanov против Турске*](#) и [*Kebe и други против Украјине*](#), оценивши да се лице не може сматрати жртвом мере која је лишена правног дејства, чије је извршење одлуке о удаљењу на неодређено време обустављено, као и уколико се одлука о наставку удаљења може оспорити пред надлежним органима. ЕСЉП је закључио да подносилац не може имати статус жртве у складу са [*A.D. и други против Турске*](#).

У погледу члана 13. Конвенције, ЕСЉП је анализирао делотворност правног средства у предметима удаљења, независно од основаности материјалне притужбе по члановима 2. или 3, а на основу стандарда примењених у предметима [*De Souza Ribeiro против Француске*](#), [*Gebremedhin против Француске*](#), [*I.M. против Француске*](#) и [*M.A. против Кипра*](#). У том смислу, одлучујуће је да ли је у релевантном периоду постојала „основана тврдња“ о ризику поступања супротног члану 3, која је захтевала процесну заштиту на домаћем нивоу. Суд је истакао да лица чије враћање траже таџикистанске власти због кривичних дела заснованих на верским или политичким мотивима чине рањиву групу која је, у случају враћања у Таџикистан, изложена стварном ризику поступања супротног члану 3, како је потврђено у предмету [*A.Y. и други против Русије*](#). С обзиром на то да домаће право у релевантном периоду није обезбеђивало правни лек са аутоматским суспензивним дејством, Суд је оценио да се подносиоцу представке не може замерити што није покренуо управни спор ради оспоравања одлуке о удаљењу, у складу са [*M.S.S. против Белгије и Грчке*](#), [*M.K. и други против Пољске*](#), и [*Sherov и други против Пољске*](#). Могућност тражења привремене мере пред Уставним судом није могла надоместити тај недостатак, будући да ни тај поступак није имао аутоматски суспензивни ефекат нити је довео до суштинског разматрања навода о ризику од злостављања, као што је утврђено у предметима [*A.M. против Холандије*](#) и [*S.H. против Малте*](#). Суд је стога закључио да, упркос постојању основане тврдње, подносилац представке у релевантном тренутку није располагао делотворним правним средством у смислу члана 13. ЕКЉП.

Линк: [*N.R. против Турске*](#)

Члан 5 (право на слободу и безбедност)

6. Назив случаја: *H.G.D.* против Србије

Ознака предмета: 3158/20

Датум доношења пресуде: 7. октобар 2025.

Чињенице случаја: Подносилац представке је 31. октобра 2016. године допутовао у Београд летом из Истанбула. Граничне власти су му одбиле улазак у Србију због покушаја коришћења фалсификованог израелског пасоша и наложиле његов повратак у Турску, што је он одбио. Потом је смештен у транзитну зону аеродрома, намењену лицима којима није дозвољен улазак у земљу, где је био стално закључан и под надзором полиције, у просторији без кревета, санитарних услова и грејања. У релевантном периоду домаће законодавство није предвиђало доношење формалне одлуке о притвору или удаљењу, нити је боравак у транзитној зони био квалификован као лишавање слободе. Дана 25. новембра 2016. године полиција је донела решење о притвору због сумње да је подносилац користио фалсификовану исправу, након чега је био задржан у просторијама Граничне полиције, а потом пребачен у Центар за азил. Уставна жалба коју је у његово име поднео Београдски центар за људска права, због наводне повреде права на слободу и безбедност током боравака у транзитној зони, одбијена је 21. маја 2019. године, уз образложење да боравак у транзитној зони аеродрома не представља лишавање слободе по домаћем праву.

Став ЕСЉП: Суд је утврдио да је подносилац представке био лишен слободе у транзитној зони београдског аеродрома без постојања јасног и прецизног законског основа. ЕСЉП је нагласио да лишавање слободе мора бити засновано на закону који је доступан, предвидив и који садржи јасна правила о условима и трајању притвора. У конкретном случају, Суд је утврдио да домаће право у релевантном периоду није познавало правни режим задржавања лица у транзитној зони аеродрома, нити је такво задржавање било квалификовано као лишење слободе, што је довело до закључка да је подносилац представке био задржан на основу *de facto* мере, без икаквог формалног акта или судског одобрења. На основу изнетих аргумената, ЕСЉП је утврдио повреду члана 5. став 1. Конвенције.

У погледу члана 5. став 4. Конвенције, Суд је истакао да подносилац представке није имао на располагању правни лек којим

би могао да оспори законитост свог лишавања слободе пред судом у кратком року. Имајући у виду да његово задржавање није било формално признато као лишење слободе у домаћем праву, Суд је нашао повреду члана 5. став 4. Конвенције.

Исто тако, Суд је истакао и повреду члана 5. став 5, на основу чињенице да подносилац представке није имао извршиво право на накнаду штете.

У односу на притужбу по члану 5. став 2. Конвенције, ЕСЉП је оценио да је подносилац представке био довољно упознат са разлозима свог задржавања, имајући у виду околности покушаја уласка у земљу са фалсификованом путном исправом, те је овај део представке одбацио као очигледно неоснован.

Образложење: У погледу примене члана 5. Конвенције у контексту задржавања странаца у транзитним зонама аеродрома, Суд се ослонио на стандарде развијене у пресуди [*Ilias и Ahmed против Мађарске*](#). Имајући у виду да је подносилац представке стигао на београдски аеродром, држава је имала обавезу да спроведе проверу, у складу са [*З.А. и други против Русије*](#). У погледу члана 5. став 1. ЕКЉП, Суд је применио стандарде из предмета [*З.А. и други против Русије*](#) и [*Р.Р. и други против Мађарске*](#), чиме је истакао да лишење слободе мора имати јасну и прецизну законску основу, као и предвидива правила која уређују његово трајање и услове. Суд је подсетио да задржавање лица без изричите законске основе представља повреду начела правне сигурности и забране арбитрарности, која су суштински елементи заштите гарантоване чланом 5. Позивајући се на наведене стандарде, Суд је нагласио да подносилац представке није имао на располагању делотворно и хитно правно средство којим је могао оспорити *de facto* лишење слободе. Коначно, у погледу права на накнаду штете из члана 5. став 5, Суд је применио стандард из пресуде [*Nolan и К. против Русије*](#), према којем право на накнаду штете мора бити извршиво. Суд је истакао да чињеница да домаће право у релевантном тренутку није формално препознавало одређену меру као лишење слободе, доводи до повреде става 5. ЕКЉП.

Линк: [H.G.D. против Србије](#)

Члан 8 (право на поштовање приватног и породичног живота)

7. Назив случаја: *З. и други против Финске*

Ознака предмета: 42758/23

Датум доношења пресуде: 16. децембар 2025.

Чињенице случаја: Подносиоци представке су држављани Русије, односно отац и његова два малолетна сина. Цела породица је живела у Русији, док су након раздвајања родитеља, малолетна деца живела са мајком, уз редован контакт са оцем. У септембру 2022. године подносилац представке је без сагласности мајке одвео децу из Русије у Финску. Он је по доласку поднео захтев за азил, у своје и у име своје деце, позивајући се на ризик од политичког прогона у Русији због противљења актуелном режиму и рату у Украјини. Мајка деце је у јануару 2023. године покренула поступак пред финским судовима ради повратка деце у Русију на основу Хашке конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце (у даљем тексту Хашка конвенција). Отац је истакао да би по повратку у Русију деца била приморана да наставе да похађају војну школу, и да би били заслепљени ратном пропагандом, као и да деца нису желела да се врате. Домаћи суд је оценио да није било навода ни доказа да деци по повратку у Русију не би биле обезбеђене основне животне потребе, нити да би била изложена ратним дејствима. Иако је указао да руски школски систем може садржати елементе војне обуке и да је могуће да деца буду негативно третирана због боравка у Финској, закључио је да не постоје довољни докази о постојању озбиљног ризика од физичке или психолошке штете, посебно имајући у виду изјаву мајке да деца неће наставити исту врсту образовања. Домаћи суд је утврдио да је старије дете изразило противљење повратку, које може бити узето у обзир након процене узраста и зрелости, док код млађег детета тај ниво зрелости није био достигнут. При укупној процени, Суд је придао значај чињеници да су деца цео живот живела у Русији, где имају породичне везе, да пре одвођења нису имала везе са Финском и да је у њиховом најбољем интересу да остану заједно и наставе живот са мајком. Иако је прихваћено да би повратак могао отежати контакт са оцем, противљење старијег детета није оцењено као довољно да, у светлу циљева и ограничених изузетака Хашке конвенције, спречи повратак деце. У међувремену је оцу одобрено право на азил због ризика од политичког прогона у Русији, чиме је и деци аутоматски одобрен азил. Међутим, Врховни суд је одбио ванредни правни лек заснован на тој околности, закључивши да одобравање азила, које није било засновано на ризику по саму децу, не представља нову чињеницу релевантну за примену Хашке конвенције нити доводи у питање ранију процену о одсуству стварног ризика по децу у случају њиховог повратка у Русију.

Став ЕСЉП: Суд је истакао да је у предметима који се односе на

повратак деце по Хашкој конвенцији одлучујуће питање да ли је успостављена правична равнотежа између супротстављених интереса деце и родитеља, при чему најбољи интереси детета морају имати примарни значај. ЕСЉП је подсетио да се ти интереси процењују у светлу уско тумачених изузетака предвиђених Хашком конвенцијом и да је та процена превасходно у надлежности домаћих судова, који располажу непосредним увидом у чињенице, уз задржавање надзорне улоге Суда. Суд је нагласио да у оквиру своје надзорне функције није позван да замени оцену домаћих судова сопственом, већ да испита да ли су разлози којима је оправдано мешање у право на поштовање породичног живота били релевантни и довољни и да ли су поштовани процесни захтеви члана 8. Конвенције. У том смислу, домаћи судови су били дужни да се изјасне о наводима о постојању озбиљног ризика по децу у случају повратка, о противљењу деце и њиховом степену зрелости, као и о могућности одржавања контакта са оцем. ЕСЉП је утврдио да су домаћи судови у конкретном случају разматрали сва релевантна питања и спровели детаљну и индивидуализовану процену, ослањајући се, између осталог, на разговоре са децом и непосредно саслушање старијег детета. Суд је прихватио закључак националних органа да не постоји озбиљан ризик да би повратак деце у Русију довео до физичке или психолошке штете или их ставио у неподношљиву ситуацију, као и да накнадно одобравање азила деци, засновано на статусу оца, не доводи у питање ову процену. Иако је утврђено да је старије дете достигло потребан степен зрелости и аутентично се противило повратку, Суд је прихватио оцену домаћих судова да, након укупне процене свих околности, повратак у Русију представља најбољи интерес оба детета. ЕСЉП је посебно нагласио да је циљ Хашке конвенције обнова стања пре незаконитог одвођења и спречавање да родитељ који је децу одвео противправно извуче корист из таквог поступања, чак и ако повратак може отежати одржавање контакта са другим родитељем. Полазећи од тога да су домаћи судови дали релевантне и довољне разлоге и да су поступали у складу са процесним захтевима члана 8. ЕКЉП, Суд је закључио да мешање у право подносилаца представке на поштовање породичног живота није било прекомерно и да стога није дошло до повреде члана 8 Конвенције.

Образложење: У погледу примене члана 8. ЕКЉП у предметима који се односе на повратак деце по Хашкој конвенцији, Суд се ослонио на стандарде утврђене у пресуди [Х против Летоније](#), у којој је наглашено да се најбољи интереси детета морају посматрати у светлу циља Хашке конвенције, а то је хитна обнова *status quo ante*

након противправног одвођења, уз уско тумачење изузетака, нарочито оног који се односи на постојање озбиљног ризика од штете по дете у смислу члана 13. став 1. тачка (b). Суд је подсетио да одлуке о повратку деце по Хашкој конвенцији представљају мешање у право на поштовање породичног живота, у складу са стандардима из пресуде [*Neulinger и Shuruk против Швајцарске*](#), али да оцена да ли је такво мешање „неопходно у демократском друштву“ зависи од тога да ли су домаћи судови успоставили правичну равнотежу између супротстављених интереса, у оквиру поља слободне процене које државе уживају у овој области у складу са [*X против Летоније*](#). У том контексту, Суд је нагласио да његова улога није да преиспитује чињеничне закључке или да замени оцену националних судова сопственом, већ да утврди да ли су разлози којима је оправдано мешање били релевантни и довољни, као и да ли су поштовани процесни захтеви члана 8, у складу са праксом из предмета [*Adžić против Хрватске*](#) и [*Z. против Хрватске*](#). Посебно је истакнуто да домаћи судови морају изричито размотрити приговоре засноване на изузецима из Хашке конвенције, који се морају уско тумачити, као и питање одржавања породичних веза након евентуалног повратка детета у складу са пресудом [*X против Летоније*](#). Суд је даље подсетио да, у погледу противљења детета повратку, мишљење детета мора бити цењено у складу са његовим узрастом и степеном зрелости, али да оно није само по себи одлучујуће, већ подлеже свеобухватној процени најбољег интереса детета, како је утврђено у предметима [*K.B. и други против Хрватске*](#) и [*Gajtani против Швајцарске*](#). Коначно, Суд је поновио да је један од основних циљева Хашке конвенције спречавање да родитељ који је дете противправно одвео извуче корист из таквог поступања, што је истакнуто и у пресуди [*G.S. против Грузије*](#). Полазећи од наведених стандарда и имајући у виду широку слободу процене државе у овој области, Суд није нашао основ да доведе у питање приступ који су применили домаћи судови.

Линк: [*Z. и други против Финске*](#)

* * *

Пракса Суда правде Европске уније

1. Назив случаја: *Ф.О. против Министра за миграцију и азил Грчке (Ypourgos Metanastefsis kai Asylou) - ("Al Nasiria")*

Ознака предмета: Case C-610/23

Датум доношења одлуке: 4. јул 2025.

Чињенице случаја: Ф.О., држављанин Ирака поднео је захтев за међународну заштиту Регионалној служби за азил на Самосу у Грчкој, наводећи да му је живот угрожен у земљи порекла. Изјавио је да је рањен ватреним оружјем од стране члана породице младе жене са којом је био у емотивној вези. Тај инцидент пријавио је полицији, али никакве мере нису предузете. Пошто је наставио везу након инцидента, против њега је донета племенска одлука о смртној казни. У поступку по захтеву за међународну заштиту, приложио је документ од 1. октобра 2018. године који, према незваничном преводу, позива све племенске старешине да примене казну „смрћу због нарушавања племенских правила“. Одлуком од 18. маја 2020. године, Регионална служба за азил у Солуну (*Perifereiako Grafeio Asylou Thessalonikis*) одбила је захтев за међународну заштиту, закључивши да су тврдње о вези са младом женом и разлозима напуштања земље непоуздане. Приложени документ није прихваћен као доказ због нејасности садржаја и немогућности потврде аутентичности.

Дана 27. августа 2021. године, Ф.О. је изјавио жалбу Трећем независном жалбеном већу. Том приликом је обавештен: прво, да је рочиште заказано за 11. октобар 2021; друго, да се поступак по жалби у правилу води у писаној форми, али да ће, уколико буде позван на усмено саслушање, бити обавештен најмање десет радних дана унапред; и треће, да је дужан да се лично појави пред већем у 9.30 часова на дан одлучивања, осим ако борави у прихватном центру или му је кретање ограничено ван области Атике. Ф.О. се није појавио на рочишту. Жалбено веће је утврдило да се не налази у прихватном центру, да није било разлога више силе и да нема ограничења кретања, па је жалбу одбацило као очигледно неосновану, у складу са националним законодавством, без разматрања њене основаности. Такође му је изречена мера повратка без могућности добровољног напуштања земље.

Ф.О. је поднео тужбу за поништај одлуке пред Управним првостепеним судом у Солуну. У тужби је навео да је жалба одбачена незаконито само због његовог одсуства, без оцене по суштини, иако није могао да отпутује у Атину из финансијских разлога. Управни првостепени суд у Солуну упутио је Суду правде ЕУ (СПЕУ) захтев за одлучивање о претходном питању. Суд у националном поступку жели да утврди да ли је обавеза личног присуства у поступку по жалби, као и правне последице непоштовања те обавезе, у сагласности са директивом ЕУ о

међународној заштити.

Став Суда правде ЕУ: Суд правде Европске уније утврдио је да се члан 46 Директиве 2013/32/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. о заједничким поступцима за одобравање и опозив међународне заштите, тумачен у светлу члана 47. Повеље о основним правима Европске уније, мора тумачити тако да искључује примену законодавства државе чланице којим се, у случају да подносилац захтева за међународну заштиту не испуни процесну обавезу личног присуства пред судом или трибуналом надлежним да одлучује о његовој жалби на одлуку о одбијању захтева, при чему је једини циљ тог присуства провера боравка на националној територији, а не саслушање подносиоца, уводи претпоставка да је жалба неуредно поднета и прописује њено одбацивање као очигледно неосноване. Суд правде ЕУ је истакао да, иако оспорено законодавство може имати улогу у очувању ефикасности националног правосудног система, јер омогућава да се пажња усмери на оне жалбе у којима постоји стварни интерес тужиоца, оно није у складу са начелом сразмерности.

Образложење: Суд правде ЕУ је утврдио да национална одредба, којом се прописује обавеза личног присуства подносиоца жалбе пред другостепеним органом, у овом случају ради пуке потврде да се лице још увек налази на територији државе чланице, а не ради његовог саслушања, и којом се у случају изостанка изводи необорива претпоставка да је жалба неуредна и самим тим очигледно неоснована, није у сагласности са правом ЕУ.

Суд је нагласио да такав приступ представља несразмерну меру која подносиоца захтева за међународну заштиту ставља у неповољан положај и онемогућава му приступ правној заштити. Алтернативно, државе чланице би могле предвидети мање рестриктивна средства за потврду присуства, попут појављивања у најближој полицијској станици или другом надлежном органу, као и могућност да подносилац буде заступан од стране адвоката или пуномоћника. Суд правде ЕУ је оценио да би се могла предвидети мање рестриктивна средства, као што су могућност да подносилац буде заступан од стране адвоката или другог овлашћеног лица, као и обавеза да, у циљу доказивања свог присуства на грчкој територији, лице дође у најближу полицијску станицу или другу јавну или правосудну институцију, блиску месту његовог боравишта. Обавеза личног присуства пред апелационим телом у Атини, само ради евидентирања присуства, без обавезе да се подносилац заиста саслуша, представља неразумно и прекомерно оптерећење за подносиоце захтева за међународну заштиту који се не налазе у региону Атине.

СПЕУ је додатно указао да, иако ефикасност поступања у управном поступку јесте легитиман циљ, она не сме бити постигнута на уштрб основних права. Жалбени поступак у предметима међународне заштите мора бити осмишљен тако да омогући пуно и свеобухватно

испитивање чињеница и права, а не да фаворизује брзину на рачун правичности.

Суд правде ЕУ је закључио да свака национална процесна одредба која укида могућност испитивања жалбе због формалних недостатака, а нарочито у случају рањивих категорија као што су тражиоци азила, није у складу са правом ЕУ. Таква правила морају бити измењена, тако да омогуће приступ правној заштити и у ситуацијама у којима подносилац из оправданих разлога није у могућности да лично присуствује рочишту.

Линк: [FO v Ypourgos Metanastefsis kai Asylos](#)

2. Назив случаја: *С.А., Р.Ј. против Министра за децу, равноправност, лица са инвалидитетом, интеграцију и омладину Ирске (Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth, Ireland, Attorney General)*

Ознака предмета: Case C-97/24

Датум доношења одлуке: 1. август 2025.

Чињенице случаја: Подносиоци С.А. и Р.Ј. (S.A. и R.J.) поднели су захтеве за међународну заштиту у Ирској, и то 15. фебруара, односно 20. марта 2023. године. Ирске власти су сваком од њих доделиле једнократни ваучер у износу од 25 евра. Међутим, те исте власти су оцениле да нису у могућности да им обезбеде смештај у центрима за пријем тражилаца азила, будући да су капацитети тих центара били попуњени, упркос доступности одређених индивидуалних привремених смештаја у земљи. Пошто нису били смештени у званичним центрима, С.А. и Р.Ј. нису испуњавали услове за остваривање права на дневни додатак за животне трошкове предвиђен ирским прописима, на дан подношења захтева. Због тога су С.А. и Р.Ј. спавали на улици или повремено у веома несигурним условима у Даблину. Истакли су да нису увек имали довољно хране, да нису могли редовно одржавати личну хигијену, те да су се налазили у стању велике тескобе, с обзиром на животне услове и насиље којем су били изложени. Поред тога, С.А. је имао право на одређене облике хитне медицинске помоћи. Након измене услова за остваривање права на дневни додатак, С.А. и Р.Ј. су 5. односно 20. априла 2023. године добили право на недељни додатак у износу од 38,80 евра, са ретроактивним дејством од дана подношења захтева. Такође су добили и могућност додатне помоћи у виду накнада за посебне потребе. Смештај им је додељен 27. априла, односно 22. маја 2023. године.

Они су покренули поступак пред Високим судом Ирске оспоравајући пропуст ирских власти да им обезбеде основне услове пријема (попут

крова над главом, хране и новчане помоћи за дневне трошкове) у складу са правом ЕУ (преиначена Директива о условима пријема 2013/33/ЕУ).

Влада Ирске је тврдила да је прилив био ван њене контроле (ситуација налик вишој сили) и да ниједна разумна мера предострожности није могла у потпуности избећи недостатке. С.А. и Р.Ј. су тврдили да право ЕУ садржи посебне одредбе за овакве ситуације (нпр. члан 18. став 9. Директиве 2013/33/ЕУ) и да Ирска није могла једноставно да се оглуши о своје обавезе, чак ни привремено. У фактичком смислу, показано је да су неки тражиоци азила морали недељама да спавају под ведрим небом или у привременим склоништима због недостатка смештајних капацитета, што је покренуло питања која се пре свега тичу достојанства и здравља тих лица, односно основних животних услова који су им загарантовани у праву ЕУ.

Високи суд Ирске (који је упутио предмет Суду правде ЕУ у поступку по претходном питању) је, суштински, питао: Може ли се држава чланица позвати на „непредвидив и неизбежан“ масовни прилив тражилаца азила као оправдање за неиспуњавање минималних стандарда пријема? Другим речима, ако изненадни талас миграната преоптерети смештајне капацитете земље, а у одсуству изричитог упућивања на институт више силе у релевантној директиви или имплементационим прописима, да ли је дозвољено позивање на више силу као основ за искључење одговорности државе чланице за повреду обавеза из права ЕУ које произилазе из основног права на људско достојанство, зајемченог чланом 1. Повеље, и то посебно у контексту критеријума за накнаду штете успостављених пресудама *Francovich* и *Brasserie du pêcheur*? Такође, национални суд је додао питање "Уколико је одговор на претходно питање потврдан, који су параметри и стваран домет примене института више силе као одбране у оваквом контексту?"

Став Суда правде ЕУ: Суд правде Европске уније био је става да се право Европске уније мора тумачити тако да држава чланица, која током више недеља није обезбедила приступ подносиоцима захтева за међународну заштиту материјалним условима пријема, а који су предвиђени Директивом 2013/33/ЕУ, не може избећи одговорност на основу права ЕУ тако што ће се позвати на привремени недостатак смештајних капацитета који су уобичајено доступни на њеној територији за те тражиоце, ни у случају изузетног и наглог прилива држављана трећих земаља који траже привремену или међународну заштиту, чак ако је тај прилив био неочекиван и објективно неизбежан.

Образложење: Суд правде ЕУ је посебно истакао значај начела примата права ЕУ и начела солидарности који су гарантовани у Уговору о ЕУ. СПЕУ је указао да Директива 2013/33/ЕУ успоставља равнотежу између флексибилности државе, са једне стране и заштите

права подносилаца захтева, са друге стране, Наиме, члан 18(9) допушта, под строгим условима, да се материјални услови пријема прилагоде ако је смештај привремено недоступан, али чак и тада државе морају обезбедити да су основне потребе задовољене на алтернативан начин.

Право ЕУ предвиђа строго ограничен систем одступања, односно дерогација, који омогућава да се услови пријема у случају привремене исцрпљености, односно недостатка капацитета за смештај који су уобичајено на располагању тражиоцима међународне заштите прилагоде насталој ситуацији. Међутим, примена тог режима захтева да таква ситуација буде изузетна, уредно образложена и временски ограничена.

Допуштање да се држава чланица једнострано изузме (ван оквира ЕУ Директиве) поткопало би униформне стандарде и могло довести до „домино ефекта“ у којем би се више држава позивало на кризе ради смањења нивоа заштите, чиме би првенствено били угрожени тражиоци азила широм ЕУ. Поред тога, не постоји ниједан елемент који би указивао на то да је Ирска, у конкретном случају, била објективно спречена да испуни своје обавезе – било обезбеђењем смештаја подносиоцима ван уобичајеног система пријема, евентуално уз прибегавање дерогационом режиму који је предвиђен Директивом, било додељивањем новчане помоћи или ваучера.

Суд правде ЕУ је подвукао да је људско достојанство основна вредност заштићена правом ЕУ, а чак и у условима (пре)оптерећености, тражиоци азила имају право на достојанствен ниво живота. Признајући да су национални ресурси под притиском, Суд је указао на механизме солидарности ЕУ (финансијска помоћ, хитне релокације и сл.) као одговарајуће начине за решавање таквих проблема, уместо суспендовања обавеза. Истакнуто је да одговорност државе за штету због непружања односно неомогућавања услова пријема није само теоријска – тежина повреде (остављање људи без крова над главом или хране) је таква да судови могу досудити накнаду штете. Ова могућност додатно подстиче државе на поштовање обавеза.

Штавише, Суд правде ЕУ је имплицитно указао да су основна права (гарантована члановима 1. и 4. Повеље ЕУ) повређена када нечињење државе исходује нечовечним поступањем према тражиоцима азила (попут живота на улици).

Суд правде ЕУ је јасно истакао да ако дође до наглог прилива, државе чланице морају уложити све напоре, у оквирима правног поретка ЕУ, да заштите основна права тражилаца азила, примењујући, рецимо, ванредне мере, убрзано проширење капацитета или тражење помоћи од ЕУ, али не смеју суспендовати сама права. Овакво образложење учвршћује хармонизованост у оквиру Заједничког европског система азила.

Линк: [S.A., R.J. v Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth, Ireland, and Attorney General](#)

3. Назив случаја: *Спојени предмети ЛЦ и ЦП против Територијалне комисије за признање међународне заштите у Риму (Commissione Territoriale per il Riconoscimento della Protezione Internazionale di Roma)*

Ознака предмета: Joined cases C-758/24 and C-759/24

Датум доношења одлуке: 1. август 2025.

Чињенице случаја: Л.Ц. и Ц.П, држављани Народне Републике Бангладеш, након што су били спасени на мору од стране италијанских власти, пребачени су у Албанију, где су смештени у притворски центар у Ђадеру. Ове мере су предузете на основу Протокола између Владе Италијанске Републике и Савета министара Републике Албаније о јачању сарадње у области миграција, којим је Влада Албаније ставила на располагање Италији два подручја на албанској територији. Та подручја су у потпуности под надлежношћу италијанских власти и третирају се као граничне или транзитне зоне у којима се тражиоци азила могу задржати.

Л.Ц. и Ц.П. су 16. октобра 2024. године поднели захтеве за међународну заштиту италијанским органима из тог притворског центра. Наредног дана, 17. октобра 2024, Територијална комисија за признање међународне заштите у Риму – Одељење за граничне поступке II, одбила је њихове захтеве применом убрзаног поступка, образлажући то чињеницом да потичу из сигурне земље порекла. Наредбе о задржавању нису потврђене од стране надлежног суда, те су подносиоци захтева пуштени на слободу. Након доласка у Италију, Л.Ц. и Ц.П. су се, 25. октобра 2024. жалили против одлука о одбијању њихових захтева за међународну заштиту пред Римским окружним судом (*Tribunale ordinario di Roma*).

Суд у Риму упутио је Суду правде ЕУ захтев за одлучивање о претходном питању, након изражене сумње да је Бангладеш сигурна земља порекла, како је проглашен у националном законодавству. Национални суд наводи да је пре доношења Уредбе-закона бр. 158/2024 проглашење сигурне земље порекла било двофазно: прво је законодавни оквир уређиван обичним законом, а затим су се појединачне земље проглашавале сигурном земљом порекла интер-министарским декретом на основу аналитичких извештаја. Судови су имали овлашћење да преиспитују усклађеност тих декрета са законским оквиром. Међутим, након ступања на снагу поменуте уредбе-закона, листа сигурних земаља сада се налази у законодавном акту примарног права – члану 2бис(1) Законског декрета бр. 25/2008, измењеног Уредбом-законом бр. 158/2024, чиме је законодавцу поверено и одређивање критеријума и само проглашење. Суд изражава недоумицу да ли је такво законодавно решење у сагласности са Директивом 2013/32. Даље, национални суд указује да нови текст члана 2бис више не садржи упућивање на аналитичке извештаје који

би служили као основ за проглашење земаља сигурним, нити се наводе извори из којих су подаци прикупљени. Овим се онемогућава тражиоцима азила, као и судовима, да оспоре или преиспитају извор, поузданост, актуелност и садржај тих података, што представља повреду права на ефективну судску заштиту гарантованог чланом 47 Повеље. Суд поставља и питање да ли државе чланице морају омогућити националним судовима да користе све доступне податке приликом провере основаности проглашења неке земље сигурном, независно од тога да ли су подаци били откривени у поступку од стране надлежних органа.

Став Суда правде ЕУ: Суд правде Европске уније (Велико веће) донео је следећу одлуку: Чланови 36. и 37. и члан 46(3) Директиве 2013/32/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. године о заједничким поступцима за одобравање и укидање међународне заштите, тумачени у светлу члана 47. Повеље о основним правима Европске уније, морају се тумачити тако да не спречавају државу чланицу да треће земље прогласи „сигурним земљама порекла“ путем законодавног акта, под условом да се та квалификација може подвргнути судској контроли у погледу усклађености са материјалним условима за такво проглашење, прописаним у Анексу I наведене директиве, од стране било ког националног суда или трибунала пред којим се води спор по тужби против одлуке о захтеву за међународну заштиту која је разматрана у оквиру посебног поступка применљивог на подносиоце захтева из земаља означених као сигурне земље порекла. Поред тога, држава чланица која проглашава трећу земљу сигурном земљом порекла мора обезбедити довољан и адекватан приступ изворима информација у смислу члана 37. став 3. те директиве, на основу којих је извршена та процена, тако да, с једне стране, подносилац захтева за међународну заштиту који потиче из те треће земље може на најбољи могући начин остварити своја права и донети одлуку, потпуно свестан чињеница, да ли је сврсисходно покренути поступак пред надлежним судом или трибуналом, а с друге стране, тај суд или трибунал може ефикасно преиспитати одлуку донету по његовом захтеву.

Надаље Суд правде истиче да национални суд или трибунал који одлучује о жалби против одлуке донете поводом захтева за међународну заштиту, која је разматрана у оквиру посебног поступка применљивог на захтеве подносилаца из земаља означених као сигурне земље порекла, може, приликом провере, макар и посредне, да ли је то проглашење у складу са материјалним условима из Анекса I наведене директиве, узети у обзир и информације које је сам прикупио, под условом, прво, да се увери у њихову поузданост и, друго, да странкама у поступку обезбеди поштовање начела контрадикторности.

На крају, Суд правде подвлачи да се члан 37. Директиве 2013/32, у вези са Анексом I те директиве, мора тумачити тако да искључује

могућност да држава чланица прогласи трећу земљу „сигурном земљом порекла“ ако та земља не испуњава материјалне услове за такво проглашење у односу на поједине категорије лица.

Образложење: Суд правде ЕУ је акценат ставио на дефиницију и сврху концепта „сигурне земље порекла“ у праву ЕУ. Констатовао је да Директива 2013/32/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. године о заједничким поступцима за одобравање и укидање међународне заштите детаљно прописује како се земља проглашава сигурном на основу њеног општег демократског система и заштите од прогона. Суд правде Европске уније је истакао да чланови 36. и 37. Директиве 2013/32/ЕУ успостављају посебан режим разматрања захтева за међународну заштиту поднетих од стране тражилаца из „сигурних земаља порекла“, али не прецизирају који национални орган треба да врши означавање тих земаља, нити којим правним актом се то мора учинити. С обзиром на то да члан 288. став 3. Уговора о функционисању Европске уније оставља државама чланицама дискреционо право у погледу начина примене директива, ништа их не спречава да то овлашћење повере законодавцу и да доносе одлуке путем закона. Међутим, од кључног је значаја да одређивање земље као сигурне испуњава материјалне услове предвиђене Директивом и да се обезбеди право на делотворно правно средство, у складу са чланом 46. став 3. Директиве и чланом 47. Повеље о основним правима ЕУ. То значи да национални судови морају бити у могућности да изврше потпуну и тренутну (*ex nunc*) контролу законитости приликом одбијања захтева за азил, укључујући и проверу да ли је одређивање земље као безбедне, односно сигурне усклађено са правом ЕУ.

Суд је нагласио да право ЕУ захтева да таква судска контрола буде делотворна, те су националне судије дужне да занемаре националне прописе ако су у супротности са директно применљивим одредбама права ЕУ. Сходно томе, чињеница да је одређивање земље порекла као сигурне извршено законодавним актом није сама по себи спорна, али не може бити изузета од судске контроле. У одлуци је поменуто да ће будућа Уредба о поступцима азила изричито дозволити групне и територијалне изузетке, али до њене примене (јун 2026.) важи досадашње строже тумачење.

Суд правде ЕУ је затим указао да члан 37(3) Директиве захтева да се одређивање сигурних земаља порекла заснива на поузданим изворима, иако Директива не налаже изричиту обавезу да се ти извори и обелодане. Међутим, како механизам сигурне земље подразумева обориву претпоставку сигурности која убрзава поступке и умањује процесне гаранције, подносиоци захтева морају имати приступ основама тог означавања да би могли ефективно да му се супротставе. Приступ релевантним информацијама је стога од суштинског значаја како за остваривање права на одбрану – у смислу чланова 10. став 3. (б) и 12. став 1. (д) Директиве – тако и за судску контролу законитости

означавања – у складу са чланом 10. став 4. Директиве. Суд је такође указао на члан 46. став 3. Директиве и члан 47. Повеље, који захтевају потпуну и тренутну судску контролу чињеница и права од значаја за захтев за међународну заштиту, ради остварења начела ефективне судске заштите. Сходно томе, Суд је утврдио да и подносиоци захтева и судови морају имати довољан приступ изворима на којима се заснива одређивање земље порекла као сигурне, а судови могу користити и друге поуздане информације које самостално прибаве, под условом да потврде њихову поузданост и обезбеде поштовање начела супарничког поступка.

Коначно, у погледу питања да ли се нека држава може означити као сигурна иако не испуњава материјалне услове у погледу одређених категорија лица, Суд је појаснио да ни текст члана 37, нити критеријуми из Анекса I Директиве, не допуштају да се нека земља сматра сигурном само за део њеног становништва или уз изузеће одређених категорија лица. Анекс изричито захтева да се сигурност утврди на „општи“ и „доследан“ начин, што значи за целокупно становништво. Суд је додатно подсетио да, чак и ако се нека земља у целини сматра безбедном, сваки подносилац захтева може оборити ту претпоставку у убрзаном поступку доказујући озбиљне разлоге засноване на својој личној ситуацији, у складу са чланом 36. став 1. Директиве, тумаченим у светлу разлога наведених у ставовима 40. и 42. преамбуле. Будући да је режим сигурне земље порекла изузетак који смањује процесне гаранције, он мора бити рестриктивно тумачен. Иако нова Уредба бр. 2024/1348 (Уредба о процедурама азила) предвиђа могућност изузетака за поједине категорије лица, та уредба још увек није применљива. Стога, суд који упућује захтев мора утврдити да ли Бангладеш испуњава критеријуме из Анекса I за целокупно становништво.

Линк: [LC \[Alace\] and CP \[Canpelli\] v Territorial Commission of Rome](#)

4. Назив случаја: *Спојени предмети W (Ал Хосеима) и X (Богни) против државе Белгије*

Ознака предмета: Joined Cases C-636/23 and C-637/23

Датум доношења одлуке: 1. август 2025.

Чињенице случаја: Белгијске власти су држављанину Марока W (псеудоним Ал Хосеима), коме је у Белгији одбијена међународна заштита, и држављанину Алжира X (псеудоним Богни), који је незаконито боравио на територији Белгије без покушаја да регулише свој боравак, уручиле решење о враћању без уобичајеног рока од 7–30 дана за добровољни повратак (како иначе захтева члан 7. Директиве о повратку). За оба лица су, уз решења о враћању, донете

и мере забране уласка. Као разлог за неиздавање рока за добровољни повратак, наведена је опасност од бекства, у смислу тачке 1 члана 74/14(3) Закона од 15. децембра 1980. године, а у случају W и угрожавање јавног поретка и националне безбедности.

W и X су оспорили ове одлуке пред надлежним судовима (W пред Државним саветом, а X пред Саветом за спорове у области азила и имиграције Белгије), тврдећи да ускраћивање периода за добровољни повратак производи значајне правне последице (нарочито у погледу задржавања и забране уласка) те да се не може третирати искључиво као мера извршења, већ мора бити подложна судској контроли. Са друге стране, белгијске власти су тврдиле да та одлука није подложна судском преиспитивању.

Белгијски судови су упутили претходна питања Суду правде ЕУ, поводом тумачења одредаба Директиве 2008/115/ЕЗ о враћању држављана трећих земаља који се незаконито налазе на територији држава чланица а који се тичу правне природе и правне заштите у случајевима када надлежни органи одлуче да не одобре период за добровољни повратак, већ одмах нареде удаљење и изрекну забрану уласка. Оба национална суда позивају се тумачење члана 7. став 4, члана 8. ставови 1. и 2. и члана 11. став 1. Директиве 2008/115/ЕЗ Европског парламента и Савета од 16. децембра 2008. године о заједничким стандардима и поступцима у државама чланицама за враћање држављана трећих земаља који се незаконито налазе на њиховој територији, појединачно или узајамно, а у светлу члана 13. те директиве и члана 47. Повеље о основним правима Европске уније. Судови су тражили појашњење да ли се одлука о неиздавању рока за добровољни повратак може сматрати искључиво мером извршења или представља акт који мења правни положај појединца; да ли такве одлуке морају, односно могу бити подложне судском преиспитивању; да ли се забране уласка могу изрицати након доношења одлуке о враћању; као и да ли је одредба о року за добровољни одлазак саставни елемент одлуке о враћању, тако да би утврђена незаконитост у том делу довела до ништавости целокупне одлуке и потребе доношења нове.

Став Суда правде ЕУ: Члан 7. став 4, члан 8. ставови 1. и 2. и члан 11. став 1. Директиве 2008/115/ЕЗ Европског парламента и Савета од 16. децембра 2008. године о заједничким стандардима и поступцима у државама чланицама за враћање држављана трећих земаља који незаконито бораве („Директива о враћању“) треба тумачити у смислу да искључују могућност да се одлука којом се страном држављанину не одобрава рок за добровољни повратак сматра искључиво извршном мером која не утиче на његов правни положај, те се не може сматрати пуком мером извршног карактера. Само у изузетним околностима, као што су ризик од избегавања повратка, подношење лажних или очигледно неоснованих захтева, или претња јавном поретку,

безбедности или националној безбедности, државе чланице могу изузети примену тог рока.

Члан 13. Директиве 2008/115, тумачен у светлу члана 47. Повеље о основним правима Европске уније, мора се тумачити тако да подразумева да одлука којом се страном држављанину ускраћује рок за добровољни повратак мора бити подложна судском преиспитивању, односно контроли у поступку који омогућава испитивање њене законитости. Дакле, СПЕУ је подсетио да члан 13. став 1. Директиве гарантује право на делотворни правни лек против решења о повратку, мере удаљења и забране уласка. Такође, члан 12. став 1. обавезује државе чланице да донесу таква решења у писаној форми, са навођењем разлога и информација о правним средствима. Право да се лице изјасни пре доношења решења омогућава му да укаже на околности повратка и оспори процену коју су органи начинили.

Суд правде ЕУ даље наглашава да члан 3. став 6. и члан 11. став 1. Директиве 2008/115 треба тумачити у смислу да не спречавају надлежни национални орган да изрекне забрану уласка и након протока дужег временског периода, на основу одлуке о враћању која није предвидела рок за добровољни повратак.

На крају, Суд правде истиче да члан 3. став 4. и члан 7. Директиве 2008/115 треба тумачити у смислу да је одредба о року за добровољни повратак саставни део одлуке о враћању, те да у случају њене незаконитости целокупно решење мора бити поништено.

Образложење: СПЕУ је указао да се принудне мере у циљу уклањања лица могу применити само када је држава одбила да одобри рок за добровољни повратак или када је тај рок протекао, чиме се успоставља поступна градација мера, почев од оних које омогућавају добровољни повратак, до рестриктивнијих мера попут притвора, уз поштовање начела пропорционалности у свакој фази. Стога, Суд правде ЕУ је утврдио да одлука о (не)додељивању рока за добровољни повратак производи непосредне правне последице које надлежни органи морају применити, укључујући и обавезу изрицања забране уласка у случају ускраћивања рока. Истовремено, рок за добровољни повратак омогућава заштиту основних права и достојанства лица које се удаљава. Он тиме суштински утиче на правни положај лица, чак и ако не мења саму чињеницу незаконитог боравка. Додатно, СПЕУ је указао да у току рока за добровољни повратак државе морају обезбедити заштиту основних права, као што су очување породичног јединства, приступ хитној медицинској помоћи, основном образовању за малолетнике и подршку посебно рањивим лицима. Суд правде ЕУ је закључио да право на делотворну заштиту пред судом и право на правично суђење обухвата и одлуке о додељивању или ускраћивању рока за добровољни повратак, као и дужину тог рока. Стога, те одлуке морају бити подложне судској или квази-судској контроли.

Суд правде ЕУ је истакао да је забрана уласка пратећа мера којом се

лицу забрањује поновни улазак након извршеног удаљења и да она производи дејство тек од тренутка напуштања територије. Изрази „пратећа“ у тексту Директиве морају се разумети као материјална, а не временска веза са одлуком о повратку. Члан 11. став 1. (6) Директиве то потврђује, јер омогућава изрицање забране уласка чак и након доношења одлуке о повратку, посебно ако обавеза повратка није испоштована. СПЕУ је стога закључио да државе чланице могу изрећи забрану уласка и након истека дужег временског периода, уколико се она заснива на ваљаној одлуци о враћању која не предвиђа рок за добровољни повратак.

На крају, СПЕУ је разматрао питање да ли евентуална незаконитост одредбе о рока за добровољни повратак чини целокупну одлуку о повратку ништавом. Суд је утврдио да се, у складу са члановима 3. став 4. и 7. Директиве, тај рок сматра саставним делом обавезе повратка. Како је сама обавеза дефинисана као повратак било добровољним или принудним путем, одлука о додељивању рока непосредно је повезана са том обавезом. Стога, ако је одредба о рока незаконита, целокупна одлука о повратку мора бити поништена. Суд је нагласио да се тиме обезбеђује поштовање циљева Директиве, да се успостави делотворна, хумана политика враћања, у складу са основним правима, достојанством и сразмерношћу у свим фазама поступка.

СПЕУ је даље појаснио да, чак и у случају да држава чланица услови доделу рока подношењем захтева од стране лица, евентуална незаконитост у примени тог услова утиче на целокупно решење о повратку, које тада мора бити поништено. При томе, такво поништење не угрожава ефикасност повратне политике ЕУ, не захтева нужно покретање целокупног поступка испочетка, већ национални органи могу донети ново, ваљано решење, односно одлуку о враћању.

Линк: [W \[Al Hoceima\], X \[Boghni\] v Belgian State](#)

5. Назив случаја: *ГБ против Министра за азил и миграцију Холандије*

Ознака предмета: C-313/25 PPU

Датум доношења одлуке: 4. септембар 2025.

Чињенице случаја: Држављанин Алжира, ГБ, поднео је захтев за међународну заштиту у Холандији дана 11. септембра 2025. године. Министар за азил и миграцију одбио је тај захтев 7. октобра 2024. године, будући да се подносилац није појавио на саслушању ради разматрања основа захтева. Дана 26. марта 2025. године, француске власти су, у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 604/2013 Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. године (којом се утврђују критеријуми и механизми за одређивање државе чланице надлежне за разматрање захтева за међународну заштиту који је у једној од држава

чланица поднео држављанин треће земље), пребациле ГБ у Холандију. Истог дана, ГБ је поново поднео захтев за међународну заштиту у Холандији, што је имало ефекат суспензије извршења претходне одлуке о враћању. Након саслушања ГБ о основама новог захтева, министар га је 7. априла 2025. године обавестио о намери да одбије тај захтев као очигледно неоснован. Дана 9. априла 2025. године, ГБ је повукао свој захтев. Суспензија одлуке о враћању тиме је, по сили закона, престала. Дана 10. априла 2025. године, министар је задржао ГБ на основу члана 15 Директиве 2008/115, ради припреме његовог враћања или спровођења принудног удаљења у Алжир, у складу са одлуком о враћању. Пре него што је био задржан, ГБ је навео, прво, да страхује од нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања уколико буде враћен у Алжир, и друго, да је отац детета рођеног у Француској 18. септембра 2024. године, о коме жели да се стара, иако више није у односу са мајком детета, такође алжирском држављанком са регулисаним боравком у Француској.

Дана 16. априла 2025. године, ГБ је покренуо управни спор против мере задржавања пред Окружним судом у Хагу, одељење у Рурмонду (*rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond*), који је уједно и Суд који је упутио претходно питање Суду правде ЕУ, тражећи да се разјасни да ли је, у оквиру контроле законитости задржавања у поступку враћања, национални суд дужан да испита да ли примена начела *non-refoulement*, као и осталих интереса заштићених чланом 5 Директиве о враћању – посебно права на поштовање породичног живота (члан 7 Повеље о основним правима ЕУ) и најбољег интереса детета (члан 24. став 2. Повеље) – представља препреку за спровођење одлуке о враћању подносиоца у Алжир. Суд наводи да ови елементи у до тада спроведеном поступку нису били предмет посебне процене.

Сходно томе, Окружни суд у Хагу, поставио је следећа питања: Да ли се чланови 5, 13. ставови 1. и 2, и 15 Директиве 2008/115, у вези са члановима 6, 19. став 2. и 47. Повеље, тумаче у смислу да национални суд који контролише испуњеност услова за законито задржавање држављанина треће земље, на основу права ЕУ, мора да утврди, по потреби и по службеној дужности, да ли начело забране протеривања спречава спровођење већ донете одлуке о враћању на основу које је лице задржано?; и да ли се наведени чланови Директиве тумаче у смислу да та иста судска власт мора да утврди, по потреби и по службеној дужности, да ли интереси из члана 5. наведене директиве искључују спровођење претходно донете одлуке о враћању на основу које је лице задржано?

Став Суда правде ЕУ: Потребно је нагласити да је ова одлука донета по хитном поступку по претходном питању у вези са судским преиспитивањем решења о притвору странаца а у светлу поштовања основних права гарантованих Повељом и Уговорима.

На основу наведеног, Суд (Друго веће) био је следећег става: чланови 5. и 15. Директиве 2008/115/ЕЗ Европског парламента и Савета од 16.

децембра 2008. године о заједничким стандардима и поступцима у државама чланицама за враћање држављана трећих земаља који незаконито бораве, тумачени у светлу чланова 6, 19. став 2. и 47. Повеље о основним правима Европске уније, треба да се тумаче у смислу да је национални суд који одлучује о законитости задржавања држављанина треће земље који незаконито борави на територији, ради његовог удаљења у складу са правноснажном одлуком о враћању, обавезан да испита, по потреби и по службеној дужности, да ли начело забране протеривања (*non-refoulement*) представља правну препреку за спровођење тог удаљења. Поред тога Суд правде је у одлуци утврдио да чланови 5 и 15 Директиве 2008/115, тумачени у вези са члановима 6. и 7, чланом 24(2) и чланом 47. Повеље о основним правима, треба да се тумаче у смислу да је национални суд који одлучује да ли је задржавање држављанина треће земље који незаконито борави на територији, ради његовог удаљења у складу са правноснажном одлуком о враћању, законито, обавезан да испита, по потреби и по службеној дужности, да ли најбољи интерес детета и право на породични живот, на које се позивају члан 5 (а) и (б) те директиве, представљају правну препреку за спровођење тог удаљења.

Образложење: Суд правде Европске уније је у образложењу подсетио да је примарни циљ Директиве 2008/115 спровођење ефикасне политике враћања и репатријације уз пуно поштовање основних права и достојанства лица на која се поступак односи. Стога су државе чланице, приликом примене Директиве, укључујући и у случају доношења мере притвора у циљу припреме удаљења, односно враћања странца који незаконито борави, обавезне да поштују основна права тог лица, на начин на који су гарантована у Повељи о основним правима ЕУ.

Суд је истакао да сваки притвор држављанина треће земље у контексту поступка враћања након незаконитог боравка представља озбиљно угрожавање права на слободу, које је зајемчено чланом 6 Повеље. Додаје да је притвор у овом контексту искључиво усмерен на обезбеђивање делотворности поступка враћања и не представља казнену меру.

Суд правде указује да члан 15. став 1. Директиве 2008/115 прописује да државе чланице могу применити меру притвора само када није могуће ефикасно применити блаже мере принуде, и то у циљу припреме и/или спровођења враћања, посебно када постоји ризик од бекства или када лице избегава или омета припрему поступка враћања. Притвор мора трајати што краће и сме се одржавати искључиво док је поступак враћања у току и води се са дужном пажњом. Уколико услови за законит притвор нису испуњени или више не постоје, притворено лице мора бити одмах пуштено. Суд додаје да лице мора бити без одлагања пуштено ако више не постоји реална перспектива враћања.

У вези с начелом забране протеривања (*non-refoulement*), Суд правде ЕУ наглашава да надлежни орган мора уважавати то начело у свим фазама поступка, од доношења одлуке о враћању до судске контроле извршења те одлуке. Према томе, када национални орган доноси, контролише или продужава меру притвора у циљу спровођења удаљења странца, дужан је да провери да ли начело *non-refoulement* представља (правну) препреку за такво удаљење. Ако постоје озбиљни разлози за веровање да ће лице у земљи повратка бити изложено реалном ризику од поступања супротног Повељи, то лице се не може удаљити све док тај ризик постоји.

Суд правде ЕУ даље истиче да национални суд мора узети у обзир све релевантне чињенице које су јој доступне, те на основу тих елемената, суд је дужан да, ако је потребно, и по службеној дужности укаже на евентуалну повреду права ЕУ, чак и ако та повреда није била истакнута од стране странке.

Поред тога, Суд правде наглашава, директива се примењује на све држављане трећих земаља који незаконито бораве, без обзира на разлог тог боравка. Лицу се не може наметнути обавеза да поднесе захтев за међународну заштиту да би му се гарантовало поштовање начела *non-refoulement*.

У погледу поштовања права на приватни и породични живот, као и најбољег интереса детета, Суд истиче да члан 5 Директиве налаже државама чланицама да воде рачуна о најбољем интересу детета, породичном животу и здравственом стању лица. У складу с начелом *non-refoulement*, ови интереси морају бити узети у обзир у свим фазама поступка враћања – укључујући доношење одлуке о враћању, изрицање забране уласка, мере спровођења или притвора ради удаљења, односно враћања. Међутим, за разлику од члана 4. Повеље, који апсолутно забрањује мучење и нечовечно или понижавајуће поступање, права из чланова 7. и 24. Повеље нису апсолутна и могу бити ограничена под условима из члана 52. став 1. Повеље. Такође, држављанин треће земље који незаконито борави дужан је да искрено сарађује са надлежним органом, укључујући благовремено информисање о свим релевантним чињеницама које се тичу породичног живота.

Суд правде ЕУ закључује да је суд који одлучује о томе да ли је притвор одређен држављанину треће земље ради његовог удаљења на основу правноснажне одлуке о враћању законит, обавезна да, по потреби и по службеној дужности, испита да ли начело *non-refoulement* представља правну препреку том удаљењу.

Линк: [GB \[Adrar\] v The Minister for Asylum and Migration \(de Minister van Asiel en Migratie\)](#)

6. Назив случаја: *X против Агенције за миграције Финске (Maahanmuuttovirasto)*

Ознака предмета: C-790/23

Датум доношења одлуке: 30. октобар 2025.

Чињенице случаја: Држављанка Сиријске Арапске Републике је 1. јула 2016. године, поднела захтев за међународну заштиту у Краљевини Данској. Дана 29. августа 2016. године, надлежни орган Краљевине Данске издао јој је, на основу члана 7. став 3. Закона о странцима, дозволу за привремени боравак. Та дозвола, која је ступила на снагу даном доношења, првобитно је важила једну годину. Потом је више пута аутоматски продужавана на исти период. Међутим, дана 17. новембра 2020. године, исти орган је, такође по службеној дужности, донео одлуку да не продужи дозволу боравака, у складу са чланом 11. став 2. наведеног закона. Дана 27. јула 2021. године, тражитељка је поднела нови захтев за међународну заштиту у Финској.

Дана 29. јула 2021. године, Канцеларија за имиграције, надлежни орган у Финској поднела је захтев надлежном органу Краљевине Данске да прихвати назад подносиоце захтева, у складу са чланом 18(1)(д) Уредбе (ЕУ) бр. 604/2013. Краљевина Данска је прихватила тај захтев 5. августа 2021. године. 12. новембра 2021. године Канцеларија за имиграције донела је одлуку којом се захтев за међународну заштиту одбија, и којом се утврђује њен премештај у Данску и изриче се забрана уласка у Финску у трајању од две године. Против те одлуке, подносиоце је покренула поступак пред Управним судом у Хелсинкију (*Helsingin hallinto-oikeus*), који је тужбу одбио.

Подносиоце је искористила правни лек (захтев за дозволу да изјави жалбу) пред Врховним управним судом Финске (*Korkein hallinto-oikeus*), који је застао са поступком и упутио претходно питање Суду правде ЕУ како би разјаснио да ли се члан 18. став 1. (д) Уредбе 604/2013 може применити у околностима као што су оне у главном поступку и, конкретно, да ли се поднесени захтев за међународну заштиту у Данској може сматрати „одбијеним захтевом“ у смислу те одредбе.

У том смислу, национални суд најпре указује на то да је захтев иницијално резултирао доношењем делимично повољних одлука, будући да је подносиоцеки издат боравишни документ заснован на потреби за заштитом, који је потом више пута продужаван. Тај суд додаје да је тек касније, и то по службеној дужности тог органа, донета одлука да се наведена дозвола не продужи. Имајући у виду те околности, тај суд поставља питање да ли се наведени захтев може сматрати „одбијеним“ у смислу члана 18. став 1. (д) Уредбе бр. 604/2013.

Надаље, национални суд подсећа да Краљевина Данска, у складу са Протоколом о положају Данске, има посебан статус у оквиру Заједничког европског система азила. Уговором између Европске уније и Краљевине Данске, ова држава чланица се обавезала да примењује

Уредбу 604/2013, али се није обавезала да примењује секундарне изворе права ЕУ на које се ова уредба позива – укључујући Директиву 2011/95. Из тога произилази да се међународна заштита која може бити тражена и додељена у Данској заснива искључиво на националном праву, а не на заштити утврђеној том директивом. У конкретном случају, подносиоцу није признат статус избеглице, већ је добила привремену заштиту која је предвиђена у домаћем правном оквиру.

Узимајући у обзир овај посебан статус, потребно је утврдити да ли се захтев за заштиту који је поднет надлежном данском органу уопште може сматрати „захтевом за међународну заштиту“ у смислу члана 18(1)(д) Уредбе 604/2013.

Став Суда правде ЕУ: На основу свега наведеног, Суд правде ЕУ (пето веће) био је следећег става: члан 18. став 1. (д) Уредбе (ЕУ) бр. 604/2013 Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. године о утврђивању критеријума и механизма за одређивање државе чланице надлежне за разматрање захтева за међународну заштиту који је поднео држављанин треће земље или лице без држављанства у једној од држава чланица треба тумачити на тај начин да се непружање, односно непродужење дозволе боравка раније издате држављанину треће земље не може изједначити са одбијањем захтева за међународну заштиту који је то лице поднело, у смислу те одредбе.

Образложење: Суд правде Европске уније је најпре истакао да се питање и тумачење члана 18. став 1. (д) Уредбе Даблин III (Уредба (ЕУ) бр. 604/2013) поставља у посебном правном контексту, имајући у виду специфичан статус Краљевине Данске, који је различит од статуса других држава чланица, као што је већ наведено у пресуди SI, TL, ND, VH, YT, HN против *Bundesrepublik Deutschland* (C-497/21 од 22. септембра 2022. године – Одбијање захтева за азил од стране Данске). Суд је указао да се дефиниција појма „захтев за међународну заштиту“ из члана 2(б) Уредбе Даблин III не примењује на Данску, јер упућује на члан 2(х) Директиве о квалификацијама, која се на ту државу не односи. Имајући у виду тај специфичан правни оквир, Суд је подсетио да захтев који мора бити „одбијен“ у смислу члана 18. став 1. (д) може бити само захтев који је поднет надлежним органима државе чланице ради добијања једног од облика међународне заштите предвиђених националним правом. Пошто се Директива о квалификацијама не примењује у Данској, захтеви поднети њеним националним органима не могу се односити на облике заштите у складу са том директивом. У том контексту, Суд је размотрио да ли се обавеза прихвата лица у складу са чланом 18. став 1. (д) Уредбе Даблин III у случају Данске разликује од обавезе осталих држава чланица, имајући у виду да та одредба захтева постојање захтева за међународну заштиту у смислу члана 2(х) Директиве о квалификацијама.

У светлу Споразума између Европске уније и Краљевине Данске и

потребе очувања делотворности система, Суд је појаснио да се захтеви поднети у Данској за неки од облика међународне заштите на основу важећег домаћег права морају, у смислу члана 18. став 1. (д) Уредбе, третирали као захтеви поднети у било којој другој држави чланици у циљу добијања заштите у складу са Директивом о квалификацијама. Суд је затим тумачио термин „одбијен” у смислу члана 18. став 1. (д), утврдивши да је реч о самосталном појму права ЕУ који се мора тумачити уједначено, имајући у виду његово уобичајено значење, као и контекст и циљ конкретне одредбе.

Са лексичког становишта, Суд је оценио да се одбијање односи на чин ускраћивања позитивног исхода по захтеву, независно од тога да ли би тај исход био привремене или трајне природе. Сходно томе, термин „одбијен” не може обухватити одлуке којима се захтеву делимично или привремено удовољава. Суд је нагласио да и Директива о квалификацијама и Директива о поступцима за азил праве јасну разлику између ситуација у којима надлежни орган одбија захтев за међународну заштиту и ситуација у којима орган поништава, опозива, повлачи или не обнавља већ одобрену међународну заштиту. Такве одлуке подразумевају да је заштита претходно већ била одобрена, што је суштински другачије од ситуације у којој је захтев одбачен као неоснован, односно представља „негативну одлуку” у смислу Директиве о поступцима за азил.

У том контексту, Суд правде ЕУ је донео закључак да се члан 18(1)(д) Уредбе Даблин III мора тумачити у том смислу да непродужење или необнављање дозволе боравка издате држављанину треће земље не може бити изједначено са одбијањем његовог захтева за међународну заштиту у смислу те одредбе.

Линк: [X. \[Qassioun\] v Maahanmuuttovirasto](#)

7. Назив случаја: АА, БА, ЦА, ДА, ЕА, ФА (Фрамхолм) против Агенције за миграције Шведске (Migrationsverket, SMA)

Ознака предмета: C-195/25

Датум доношења одлуке: 20. новембар 2025.

Чињенице случаја: Шесторо корисника привремене заштите у Шведској (АА, држављанин Нигерије са сталном боравишном дозволом у Украјини, и БА, држављанка Украјине, као и њихово четворо деце ЦА, ДА, ЕА и ФА, који су такође украјински држављани и корисници привремене заштите у Шведској) поднело је захтеве за међународну заштиту у тој држави, које је Шведска агенција за миграције (SMA) одбила као неосноване у делу који се односи на признавање избегличког статуса, а као недопуштене или није улазила у меритум у делу који се односи на њихове захтеве за супсидијарну заштиту. Агенција је навела да национално законодавство не

дозвољава лицима која уживају привремену заштиту да поднесу захтев за супсидијарну заштиту.

Подносиоци захтева су оспорили ту одлуку пред Управним судом за имиграциона питања у Гетеборгу, који је упутио више питања Суду правде Европске уније ради доношења одлуке о претходном питању. Национални суд је затражио појашњење да ли чланови 3, 17. и 19. Директиве о привременој заштити, тумачени у светлу Директиве о квалификацијама и Директиве о поступцима одлучивања о азилу (прерађене верзије), треба да се разумеју тако да овлашћују државу чланицу да одбије захтев за међународну заштиту, у делу у којем се тим захтевом тражи признавање статуса супсидијарне заштите, само на основу тога што подносилац ужива привремену заштиту.

Такође, национални суд је поставио питање да ли члан 17. став 1. и члан 19. став 2. Директиве о привременој заштити, тумачени у вези са чланом 10. став 2. Директиве о поступцима одлучивања о азилу (прерађена верзија), имају директно дејство. Суд правде ЕУ је формулисао ово питање на следећи начин: да ли национални суд мора да занемари, односно не примени одредбе националног законодавства којима се надлежном органу прописује да држављанину треће земље или лицу без држављанства не може бити призната супсидијарна заштита, све док ужива привремену заштиту, с обзиром на неусклађеност тог законодавства са нормом права Европске уније која има директно дејство.

Став Суда правде ЕУ: Суд правде ЕУ је поводом постављених питања одлучио на следећи начин: чланови 3, 17. и 19. Директиве Савета 2001/55/ЕЗ од 20. јула 2001. године о минималним стандардима за пружање привремене заштите у случају масовног прилива расељених лица и о мерама за унапређивање равнотеже у преузимању одговорности међу државама чланицама у пријему тих лица и сношењу последица тог пријема, тумачени у светлу Директиве 2011/95/ЕУ Европског парламента и Савета од 13. децембра 2011. године о стандардима за признавање држављана трећих земаља или лица без држављанства као корисника међународне заштите, за јединствен статус избеглица или лица која имају право на супсидијарну заштиту, као и о обиму права која произилазе из те заштите, и Директиве 2013/32/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. године о заједничким поступцима за одлучивање о признавању и укидању међународне заштите, морају се тумачити тако да не овлашћују државу чланицу да одбије захтев за међународну заштиту, у делу у ком се тим захтевом тражи признавање статуса супсидијарне заштите, само на основу тога што подносилац ужива привремену заштиту у смислу Директиве 2001/55.

Поред тога, Суд правде ЕУ истиче да се члан 18. Директиве 2011/95 и члан 33. Директиве 2013/32 морају тумачити као одредбе са директним дејством, те су, у случајевима када није могуће тумачити, односно применити национално законодавство на начин који је у

сагласности са захтевима који проистичу из чланова 18. и 33. наведених директива, национални судови дужни да занемаре примену таквог (националног) законодавства.

Образложење: Суд правде Европске уније је истакао да члан 17. Директиве о привременој заштити прописује да корисници привремене заштите „морају имати могућност да поднесу захтев за азил у било ком тренутку, као и да се разматрање сваког захтева за азил који није обрађен до окончања периода привремене заштите мора окончати након тог периода“. Поред тога, у складу са чланом 19. исте директиве, лицима која уживају привремену заштиту може се одобрити и друга врста заштите, различита од азила.

Суд је даље указао да ови чланови не садрже одредбе које се тичу начина на који се примењује поступак за добијање супсидијарне заштите у случају корисника привремене заштите, нити постоји било која друга одредба те директиве која би искључила могућност да тим лицима буде одобрена супсидијарна заштита.

Поред тога, Суд је нагласио да члан 33. став 2. Директиве о поступцима у азилу (прерађена верзија), који се односи на недопуштене захтеве, детаљно наводи да ли основе када се од држава чланица не захтева да разматрају испуњава ли подносилац захтева услове за међународну заштиту у складу са Директивом 2011/95/EУ. Чињеница да неко лице ужива привремену заштиту није један од тих основа.

Поред тога, пре него што такав захтев за међународну сарадњу буде одбијен као неоснован, неопходно је испитати да ли подносилац испуњава услове за признавање статуса избеглице или, ако не, за супсидијарну заштиту, с обзиром на то да уживање привремене заштите нема утицаја на тај поступак.

Поводом трећег и четвртог питања које је национални суд упутио, Суд правде Европске уније је најпре истакао да, ради остваривања делотворности права ЕУ у пуном смислу те речи, начело примата права ЕУ захтева од националних судова да, у највећој могућој мери, тумаче своје национално право у складу са правом ЕУ. Међутим, та обавеза тумачења не може служити као основ за *contra legem* тумачење националног права, односно тумачење противно његовој јасној и недвосмисленој садржини.

СПЕУ је нагласио да је на националном суду да оцени да ли одредбе домаћег права могу бити тумачене у складу са правом ЕУ. Уколико утврди да такво тумачење није могуће, појединац се може пред националним судовима позвати на одредбе директиве, под условом да су оне безусловне и довољно прецизне, и то против државе, када та држава чланица није на време пренела директиву у унутрашње право или ју је неправилно применила.

У том контексту, Суд је утврдио да су члан 18. Директиве о условима за признавање (прерађена верзија) и члан 33. Директиве о поступцима у азилу (прерађена верзија) безусловни и довољно

прецизни да имају директно дејство.

Сходно томе, Суд је пресудио да, уколико надлежни национални суд утврди да национално право није могуће тумачити у складу са захтевима из члана 18. Директиве о квалификацијама и члана 33. Директиве о поступцима у азилу, дужан је да обезбеди судску заштиту појединаца и пуну примену ових одредби, ако је потребно и тако што ће занемарити одредбе националног права које су им супротне.

Линк: [AA, BA, CA, DA, EA, FA v Swedish Migration Agency \(Migrationsverket, SMA\), \[Framholm\]](#)

8. Назив случаја: *X (Tang) против Службе за миграцију Данске (Udlændingestyrelsen)*

Ознака предмета: C-560/23

Датум доношења одлуке: 18. децембар 2025.

Чињенице случаја: Држављанин Авганистана X је 25. априла 2021. ушао на територију Краљевине Данске и истог дана поднео захтев за међународну заштиту. Према подацима из базе EURODAC, X је претходно, 5. марта 2021, био регистрован у Румунији као подносилац захтева за међународну заштиту. Због тога је 24. јуна 2021. данска Служба за имиграцију поднела Румунији захтев за његов поновни прихват, у складу са чланом 18. став 1. (ц) Уредбе (ЕУ) бр. 604/2013 (Даблин III уредба), што је Румунија прихватила 7. јула 2021. 19. јула 2021. донета је одлука о премештају X у Румунију, на основу исте одредбе. Истог дана, X је изјавио жалбу пред данским Одбором за избеглице (*Flygtningenævnet*), који у овом предмету поступа као суд и који је упутио захтев за претходно одлучивање. Та жалба је имала суспензивно дејство, у складу са чланом 27. став 3. (а) Даблин III уредбе.

28. фебруара 2022. Румунија је обавестила државе чланице да, почев од 1. марта 2022, суспендује све долазне трансфере у складу са наведеном уредбом због оружаног сукоба у Украјини и појачаног прилива избеглица. Услед тога, 15. марта 2022. Одбор за избеглице је предмет вратио данској Служби за имиграцију ради поновног разматрања, како би се испитале правне последице опште обавести румунских власти на одлуку о трансферу.

8. априла 2022. Служба за имиграцију поново је донела одлуку да X буде премештен у Румунију, у складу са чланом 18. став 1. (ц). Истог дана, X је уложио нову жалбу пред истим судом, која је такође имала суспензивно дејство. Румунија је 24. маја 2022. обавестила све државе чланице да је укинула раније уведено суспензију премештаја.

Дана 2. децембра 2022. Одбор за избеглице потврдио је законитост одлуке од 8. априла 2022. Међутим, 2. фебруара 2023. X је затражио

поновно отварање поступка, позивајући се на то да је шестомесечни рок из члана 29(1) Уредбе, у коме се мора извршити трансфер по одобрењу надлежне државе чланице, већ истекао до датума доношења друге одлуке. Према његовом мишљењу, Краљевина Данска је тиме постала надлежна за разматрање његовог захтева за азил, у складу са чланом 29. став 2.

По поновном покретању поступка, Одбор за избеглице је поново потврдио ваљаност одлуке Службе за имиграцију од 8. априла 2022, сматрајући да шестомесечни рок почиње да тече од дана доношења коначне судске одлуке — односно 2. децембра 2022.

На захтев Данског савета за избеглице (*Dansk Flygtningehjælp*), поступак је поново отворен ради преиспитивања тумачења правила о роковима из члана 29. ставови 1. и 2, у вези са чланом 27. Даблин III уредбе.

Орган који је упутио захтев истиче да, иако наведене одредбе прописују да се трансфер мора извршити у року од шест месеци од коначне одлуке у поступку по жалби која има суспензивно дејство, оне не садрже изричите норме које регулишу ситуацију када суд враћа предмет надлежном управном органу на поновно одлучивање. По мишљењу тог органа, такво враћање доприноси обезбеђивању делотворне судске заштите, јер омогућава разматрање предмета у две инстанце.

У тим околностима, *Flygtningenævnet* је обуставио поступак и упутио Суду правде Европске уније следеће претходно питање:

„Да ли се правила о рачунању рокова из члана 29. ставови 1. и 2. Даблин III уредбе имају тумачити тако да шестомесечни рок из другог дела члана 29. став 1. почиње да тече од коначне одлуке у предмету, у ситуацији када другостепени орган у држави чланици која је поднела захтев, као што је предвиђено чланом 27. наведене уредбе, врати предмет надлежном управном органу ради поновног одлучивања, а тај орган донесе нову одлуку о трансферу након протеча више од шест месеци од пријема сагласности од надлежне државе чланице, укључујући и случај у коме је враћање предмета било засновано на чињеници да је надлежна држава чланица која је првобитно прихватила трансфер касније одлучила да суспендује све трансфере у складу са Даблин III уредбом, и у коме је одлука о уклањању лица имала суспензивно дејство?“

Став Суда правде ЕУ: Суд правде ЕУ (прво веће) је сматрао да члан 29. ставови 1. и 2. Уредбе (ЕУ) бр. 604/2013 треба тумачити на тај начин да, када национални суд или трибунал који одлучује о тужби за поништај суспензивног дејства донесе коначну одлуку о суштинској законитости друге одлуке о трансферу, донете након што је прва одлука о трансферу у вези са истим лицем поништена, и то искључиво због промене околности која је одлучујућа за правилну примену те уредбе, што је резултирало враћањем предмета надлежном управном органу ради поновног разматрања, рок од шест месеци за трансфер,

утврђен у члану 29. став 1. те уредбе, почиње да тече од датума доношења коначне одлуке о суштинској законитости те друге одлуке. Како би се обезбедило да трајање поступка у вези са трансфером заинтересованог лица у целини не пређе границу онога што је неопходно имајући у виду сврху због које је поступак покренут, друга одлука о трансферу и коначна одлука по тужби за поништај поднетој против те одлуке морају бити донете у кратком року.

Образложење: Суд правде ЕУ је потврдио строго тумачење рока за спровођење трансфера у складу са Даблин III уредбом, сагласно мишљењу општег правобраниоца Ришара де ла Тура. Утврђено је да шестомесечни рок почиње да тече од дана када замољена држава чланица прихвати захтев за преузимање лица (у овом случају 7. јул 2021. године), и да се тај рок не почиње изнова у случају каснијег враћања предмета управном органу или доношења нове одлуке.

Суд је нагласио да се продужење тог рока може дозволити само у изузетним случајевима, и то када су изричито прописани Даблинском уредбом, као што је обустава рока током трајања правних средстава са суспензивним дејством или продужење на 12 или 18 месеци у случајевима лишавања слободе или бекства, односно продужење до годину дана у случају више силе, уз услов да се таква околност формално позове и да се државе сагласе.

У овом предмету, жалба је имала суспензивно дејство, што је зауставило ток рока, али је рок наставио да тече по окончању жалбеног поступка. Суд је указао да се Краљевина Данска није формално позвала на више силу ради продужења рока упркос чињеници да је Румунија обуставила трансфере услед околности изазваних ратом у Украјини. Према томе, по истеку шестомесечног рока (продуженог за период током ког је рок био обустављен), надлежност за поступање по захтеву за међународну заштиту аутоматски је прешла на Краљевину Данску, у складу са чланом 29. став 2. Даблин III уредбе.

Суд правде ЕУ је посебно истакао да би допуштање поновног покретања шестомесечног рока након сваке нове управне одлуке или враћања предмета омогућило неодређено одуговлачење поступка и потенцијалну злоупотребу система, што би било супротно основним циљевима Даблин уредбе, односно брзом утврђивању надлежне државе чланице и правној сигурности тражилаца међународне заштите. СПЕУ је нагласио да се шестомесечни рок не сме произвољно продужавати, а да државе чланице морају поступати дисциплиновано и у складу са прецизно прописаним изузецима.

Суд је такође указао на значај начела правичности: имајући у виду да је лице Х провело више од годину дана у Краљевини Данској до доношења коначне одлуке, правично је да та држава преузме надлежност за разматрање његовог захтева за азил. Суд је истакао да је терет поступања у случајевима више силе на државама чланицама, које могу активирати механизме ЕУ сарадње, попут формалног захтева

за продужење рока.

Линк: [H \(ved DRC Dansk Flygtningehjælp\) v Udlændingestyrelsen](#)

9. Назив случаја: *Хамуди против Европске агенције за граничну и обалску стражу (Frontex)*

Ознака предмета: C-136/24 P

Датум доношења одлуке: 18. децембар 2025.

Чињенице случаја: Алаа Хамуди, држављанин Сирије и тражилац међународне заштите, покренуо је поступак пред Судом правде Европске уније, подношењем тужбе за накнаду штете против Агенције Европске уније за граничну и обалску стражу (Frontex), позивајући се на члан 340 Уговора о функционисању Европске уније. Навео је да је у априлу 2020. године, након што је чамцем стигао на грчко острво Самос, био насилно враћен (pushback) у Турску, заједно са групом других лица. Тврдио је да је Frontex, путем свог надзорног авиона који је оперисао у подручју Егејског мора у оквиру заједничке операције, учествовао у тој операцији, те тиме прекршио обавезу поштовања основних права загарантованих правом ЕУ. а је, након наведеног инцидента, пребачен у прихватни центар за странце у Турској, где је био притворен у трајању од десет дана. Потом му је издато решење о протеривању и одузета му је сиријска путна исправа. Последишно, остао је у Турској без приступа систему заштите, живећи са илегалним статусом и под непосредном претњом протеривања у Сирију.

Из писаних поднесака достављених Општем суду ЕУ произилази да је у међувремену успео да уђе на територију државе чланице ЕУ и поднесе захтев за међународну заштиту у Немачкој.

У време наводног инцидента од 28. и 29. априла 2020. године, у географској зони у којој жалилац тврди да се догађај одиграо биле су активне две оперативне активности Frontex-а, и то брза интервенција на граници у Егејском мору и заједничка операција „Посејдон“.

Тужбом је тражена накнада материјалне и нематеријалне штете, настале услед остављања на мору без помоћи, незаконитог протеривања и психичке трауме. Општи суд ЕУ је у децембру 2023. године одбацио тужбу као неосновану у процесној фази, закључивши да тужилац није доказао постојање довољно јасне повезаности између понашања Frontex-а и настале штете. Конкретно, Општи суд је утврдио да представљени докази, укључујући извештаје невладиних организација и видео-снимке, нису поуздано доказали да је тужилац заиста био међу лицима на које се инцидент односио, нити да је поступање Frontex-а представљало директан узрок штете.

Хамуди је изјавио жалбу Суду правде ЕУ. У поступку по жалби покренуто је кључно питање да ли појединац, тражилац азила, може

захтевати да се утврди одговорност агенције ЕУ за наводни „pushback“, као и који стандард доказивања се у таквим случајевима примењује. Имајући у виду да граничну контролу уобичајено врше државе чланице, али да је Frontex у овом случају имао оперативну улогу у надзору и координацији, постављено је питање терета доказивања у ситуацијама када су релевантне информације и докази (оперативни дневници, интерни извештаји) у искључивом поседу агенције. У овом случају постављено је питање обавезе које Frontex има у погледу поштовања основних права у складу са Уредбом (ЕУ) 2019/1896. Случај Ала Хамудија био је један од два предмета који су истог дана решени пред Судом правде (уз предмет WS и др. против Frontex-а), што указује на растуће напоре да се преиспита одговорност агенција ЕУ у контексту навода о кршењима основних права у поступцима враћања.

Став Суда правде ЕУ: Након разматрања допуштености тужбе, уводних напомена, потребе прилагођавања терета доказивања, постојања *prima facie* доказа, као и обавезе Општег суда да предузме даље процесне кораке и спроведе темељну истрагу чињеница, Суд правде Европске уније (Велико веће) је предмет вратио на поновно разматрање Општем суду. Суд правде био је става да, у складу са првим ставом члана 61. Статута Суда правде Европске уније, уколико Суд правде укине одлуку Општег суда, може сам окончати спор доношењем коначне пресуде, уколико стање поступка то дозвољава. Међутим, у конкретном случају тај услов није испуњен. Будући да Општи суд није на одговарајући начин спровео поступак ради утврђивања да ли су испуњени услови за вануговорну одговорност агенције Frontex, тренутно стање у поступку не дозвољава доношење коначне пресуде. Стога се предмет враћа Општем суду ради поновног одлучивања о тужбеном захтеву подносиоца жалбе.

Образложење: Суд правде ЕУ је утврдио да је Општи суд погрешио у примени права, јер није адекватно прилагодио стандард доказивања специфичностима случаја посебно у погледу расподеле терета доказивања, а у ситуацији када постоји асиметричност у приступу релевантним информацијама.

Суд правде ЕУ је нагласио да у случајевима у којима се основни докази о евентуалном кршењу права ЕУ налазе превасходно у сфери контроле тужене институције, као што је то случај са Frontex-ом, није оправдано очекивати од тужиоца да пружи потпун и детаљан доказни материјал. Уместо тога, довољно је да тужилац пружи „озбиљне, доследне и усклађене *prima facie* доказе“ које указују на евентуалну умешаност Агенције. У конкретном случају, тужилац је то учинио, подnoseћи изјаве сведока, видео-снимке и извештаје који документују постојање заједничке операције у којој је Frontex био укључен.

Суд је утврдио да је то било довољно да се терет доказивања пребаци на туженог, у овом случају Frontex, који је био дужан да достави

информације и доказе под својом контролом (нпр. интерне извештаје, записнике о операцијама) како би расветлио догађаје. У супротном, недостављање или прикривање релевантних података може довести до тзв. негативне судске претпоставке (*adverse inference*) на штету институције.

СПЕУ је посебно нагласио да би захтевање од тужиоца, у овом случају подносиоца захтева за азил, да обезбеди свеобухватан доказ о евентуалном насилном враћању (*pushback*) представљало несразмерно оптерећење, те би таква пракса подривала право на делотворно правно средство и правично суђење, које је гарантовано чланом 47 Повеље о основним правима ЕУ.

Полазећи од начела правичности поступка и једнакости странака у поступку, Суд правде ЕУ је подвукао да правила о доказивању морају бити прилагођена специфичностима спора, нарочито уколико постоји јасна неравнотежа у приступу доказима између страна у поступку. Ово је нарочито значајно у контексту спора против институција ЕУ, које располажу логистичким и правним ресурсима, укључујући интерну документацију и податке недоступне тужиоцу.

Суд је, с тога, закључио да је Општи суд био дужан да по службеној дужности прибави доказе и изврши пуни преглед чињеница, на основу *prima facie* материјала поднетог од стране тужиоца. Неиспуњење те обавезе представља битну повреду процесних правила и основних права странке.

Линк: [Alaa Hamoudi v European Border and Coast Guard Agency](#)

10. Назив случаја: *BC (WS) и други против Европске агенције за граничну и обалску стражу (Frontex) / BC (WS) и други против одлуке Општег суда ЕУ*

Ознака предмета: C-679/23 P

Датум доношења одлуке: 18. децембар 2025.

Чињенице случаја: Подносиоци жалбе су шесточлана породица сиријских држављана курдске националности, која је 9. октобра 2016. године, у оквиру групе избеглица, стигла на острво Милос (Грчка). Дана 20. октобра, након заједничке операције враћања коју је спровела Хеленска Република, а координисао *Frontex*, пребачени су у привремени прихватни центар у Турској. У новембру 2016. године, турске власти су им издале документа о привременој заштити и привремену путну исправу. Након што су се преселили у Суруч (Турска), подносиоци жалбе су отишли у Ирак и настанили се у Ербилу, из страха да ће их турске власти вратити у Сирију.

Током 2017. године, подносиоци жалбе су поднели прву притужбу Службенику за основна права *Frontex*-а, наводећи да су враћени из

Грчке у Турску као резултат операције враћања коју је спровео *Frontex*. Потом су 2018. године поднели другу притужбу која се односила на поступање по првој притужби. Те притужбе су проглашене недопуштеним и прослеђене грчким полицијским властима. Године 2019, Службеник је обавестио подносиоце жалбе да су те власти окончале унутрашњу истрагу у вези са првом притужбом, доставио им свој коначни извештај и затворио поступа. Дана 20. септембра 2021. године, подносиоци жалбе су пред Општим судом ЕУ покренули поступак за накнаду штете, тражећи накнаду материјалне и нематеријалне штете за коју су тврдили да су је претрпели услед наводно незаконитог поступања *Frontex*-а пре, током и након заједничке операције враћања у Грчкој.

У побијаној одлуци, Општи суд је најпре утврдио да су одређена документа која су жалбени подносиоци доставили недопуштена јер су поднета по истеку рока, без оправдања. У погледу основаности тужбеног захтева, након што је констатовао да су услови за настанак вануговорне одговорности Европске уније кумулативни, Општи суд је одлучио да најпре испита услов који се односи на постојање узрочно-последичне везе између поступања које се *Frontex*-у ставља на терет и наводне штете. У том смислу, утврдио је да трошкови које су жалбени подносиоци имали ради путовања у Грчку не могу бити директна последица поступања које се *Frontex*-у приписује, будући да су настали пре спорне операције враћања. Даље, оценио је да је улога *Frontex*-а у оквиру те операције била ограничена на пружање техничке и оперативне подршке државама чланицама, а не на оцену основаности одлука о враћању лица обухваћених операцијом, при чему су те одлуке, као и одлуке о одобрењу међународне заштите, донете на основу процене која је у искључивој надлежности држава чланица. Најзад, након разматрања навода у вези са материјалном и нематеријалном штетом коју су подносиоци жалбе наводно претрпели током и након операције враћања, Општи суд је закључио да нису поднели доказе о постојању довољно директне узрочно-последичне везе између поступања које се *Frontex*-у ставља на терет и наводне штете, те је у целини одбио тужбени захтев за накнаду штете.

Подносиоци жалбе, између осталог, истичу да је Општи суд погрешно закључио, прво, да *Frontex* није био у обавези да обезбеди постојање писане одлуке о враћању и, друго, да није постојала директна узрочно-последична веза између поступања које се *Frontex*-у ставља на терет и наводне штете, односно да је та веза прекинута њиховим сопственим „изборима“.

Став Суда правде ЕУ: Суд правде ЕУ, заседајући у Великом већу, својом пресудом делимично усваја жалбу коју су изјавили WS и други против пресуде Општег суда у предмету WS и други против *Frontex*-а, којом је одбијен њихов захтев за накнаду штете коју су наводно претрпели услед тога што Европска агенција за граничну и обалску

стражу (Frontex) није испунила своје обавезе које је дужна, између осталог, на основу Уредбе 2016/1624.

Суд одлучује да делимично укине побијану пресуду и, будући да нису испуњени услови да сам мериторно одлучи, с обзиром на то да Општи суд није одлучио о већини жалбених разлога, предмет враћа Општем суду на поновно одлучивање.

Образложење: Најпре, у погледу конкретних обавеза које се Уредбом 2016/1624 намећу Frontex-у, Суд правде ЕУ истиче да је, на основу те уредбе, Агенција обавезна да обезбеди поштовање основних права у контексту заједничких операција враћања које координише. Те обавезе произлазе, прво, из опште обавезе Европске граничне и обалске страже, чији је Frontex саставни део, да у извршавању својих задатака обезбеди заштиту основних права, и друго, из обавезе Frontex-а да делотворно надзире поштовање основних права у свим својим активностима.

Сходно томе, Суд утврђује да је Општи суд погрешно применио право када је закључио да Frontex није био у обавези да провери постојање појединачних одлука о враћању донетих у односу на лица обухваћена заједничком операцијом враћања коју та агенција координише, уз образложење да се његова улога своди искључиво на пружање техничке и оперативне подршке државама чланицама, без овлашћења да испитује основаност тих одлука. Суд наглашава да провера постојања таквих одлука није повезана са испитивањем њихове основаности и стога не задире у искључиву надлежност држава чланица у смислу члана 6. став 1. Директиве 2008/115. Frontex је, стога, дужан да провери да ли постоје појединачне одлуке о враћању које су извршне, и које, у складу са чланом 12. став 1. Директиве 2008/115, морају бити донете у писаној форми, за сва лица која држава чланица намерава да укључи у такве операције, како би се обезбедило поштовање захтева који произлазе из Уредбе 2016/1624 и основних права лица на која се односе, а посебно начела забране протеривања (*non-refoulement*).

У тим околностима, имајући у виду и начело лојалне сарадње, Општи суд је такође погрешно применио право када је оценио да се постојање било какве узрочно-последичне везе између поступања које се Frontex-у ставља на терет и штете коју наводе жалбени подносиоци мора искључити на основу тога што та агенција није имала обавезу да провери постојање одлуке о враћању у односу на лица обухваћена операцијом.

Међутим, супротно наводима подносиоца жалбе, чињеница да Frontex има обавезу провере не значи да нужно постоји узрочно-последична веза између евентуалне повреде те обавезе и целокупне или дела наводне штете. Постојање такве везе мора се испитати у светлу те обавезе провере и других обавеза Frontex-а, узимајући у обзир све релевантне чињенице.

Даље, у погледу одговорности за евентуалну повреду основних права,

Суд правде ЕУ налази да је Општи суд погрешно када је закључио да одговорност искључиво сноси држава чланица домаћин, искључујући сваку одговорност Frontex-а. Имајући у виду обавезе које се Frontex-у намећу Уредбом 2016/1624, не може се унапред искључити могућност да је повреда тих обавеза од стране његових служби или службеника у оквиру конкретне операције допринела повреди основних права током враћања, на штету лица која се удаљавају. Није од значаја што је, у складу са Директивом 2008/115 (6) и како се подсећа у Уредби 2016/1624, (7) праћење принудних враћања у надлежности држава чланица. Према тој уредби, помоћ коју Frontex пружа или координација и организација коју обезбеђује морају бити у складу са наведеном директивом, а Frontex има обавезе надзора које су додатне у односу на обавезе држава чланица.

Будући да службеници Frontex-а учествују или могу учествовати у таквим операцијама, било као координациони службеници или као стручњаци, не може се унапред искључити да су евентуалне противправне радње или пропусти тих службеника у узрочно-последичној вези са насталим повредама.

Најзад, позивајући се на своју судску праксу у погледу непосредне природе узрочно-последичне везе која је неопходна за настанак вануговорне одговорности Европске уније, Суд правде ЕУ је утврдио да Општи суд није погрешно у примени права када је, прво, оценио да сама чињеница да је спорно поступање било нужан услов за настанак штете није довољна за утврђивање узрочно-последичне везе и, друго, испитао могућност да је та веза прекинута одређеним радњама подносилаца жалбе.

Међутим, Суд правде ЕУ истиче да се такво испитивање мора спровести на конкретан начин, узимајући у обзир све релевантне околности које карактеришу положај оштећеног лица. Посебно у односу на чланове породице који су напустили своју земљу порекла тражећи међународну заштиту и који су суочени са изузетним околностима и непредвидивим ризицима, мора се узети у обзир да тражиоци азила могу бити посебно рањиви услед миграције и трауматичних искустава која су могли претрпети, те да та рањивост може утицати на њихово расуђивање. У таквој изузетној ситуацији, узрочно-последична веза може остати непрекинута упркос одлуци оштећеног лица донетој у периоду између спорног поступања и настанка штете, ако се та одлука може сматрати разумном реакцијом узимајући у обзир све околности. Сходно томе, Општи суд је погрешно када је закључио да су избором подносилаца жалбе у погледу њиховог привременог боравка у Турској, одласка у Ирак и боравка у Ираку прекинули довољно директну узрочно-последичну везу, а да при томе није спровео конкретну оцену разумности наведеног избора у светлу свих околности и специфичан контекст у којем су донети.

Линк: [WS and Others v European Border and Coast Guard Agency](#)